D'OMGHEKEERDE MAET
DER
LIEFDE
INDE MAET
DER
DROEFHEYT.

Vol Troostelijcke bedenckingen vande minnelijcke Echtscheydinghe ghetrocken uyt den honingh-vloeyenden Biekorff.

VAN EEN

GODDELYCK BETROUWEN:

Waer in ons aenghewesen wordt hoe ieder mistroostich mensch sijn onmatighe droefheyt moet stieren naer de Noort-sterr' van onse Salicheyt.

Verciert met schoone en Godtvruchtigē ghebeden uyt d'oude Vaders en andere Auctheuren, seer dienstich en profijtelijck voor alle devote Sielen.

Door C. de Bie Notaris tot Lier.

t'Antwerpen, By *Cornelis Woons* op de Melck-marckt. 1663.

t'Antwerpen by *Cornelis Woons An° 1663.*

VYT-LEGH
OP DE
TYTEL PLAET.

WIe en valt niet in beduchten
Die ſijn ooghgemerck eens ſlaet
Op den oorſpr ongh vande ſuchten
Die in dit verthooch beſtaet,
Daer de Doodt de Trouw *gaet ſcheyen*
En de Maet der liefde keert
In veel droefheyt, druck en ſchreyen
Dat den menſch eens ſterven leert,
Daer de droefheyt door het treuren
Sit ter aerden neer ghedeyſt
En voelt ſchier haer herte ſcheuren
Als ſy 't tweenen overpeyſt.
Van het trouwe tortel-duyfken
Dat ſijn gaeyken ſiet ontruckt
t'Gheen: ghelijck het ſoetſte druyfken
Is van haeren ſtruyck gheplucktt.
Daermen liefde haer twee herten
Siet ontſluyten vande doodt
Daer het een ſmaeckt bitter ſmerten
En het ander blijft in noodt.

Om den sin te achterhaelen
Int bedencken van dit belt
En-den grondt wel te bepaelen
Wat hier med' is voorghestelt,
Is om vreught te leeren erven
Die uyt deught ghesoghen wordt
Daer het leven en het sterven
Pondts ghelijck ghewoghen wordt.
T'is een schetse van het leven
t'Sijn de banden vanden echt
Die hun door de doodt begheven
Die de doodt alleen onthecht.
T'is om wel te leeren weten
Wat de vreught en droefheyt is
En het bitter af-te-meten
Van des doodts ghesteltenis.
Die kompt voor Palleysen botsen (a)
En op throonen treden kan
Die de Coninghen derft trotsen
En draeght daer de Schepters van.

d'On-

(a) Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres. *Horat. lib.* I. ode 4.

d'Onbegrijpelijck vermoghen (b)
Van haer wonderlijck begaen
Sietmen daegh'lijckx meer met ooghē
Als ons herssenen verstaen.
Die veel droefheyt kan ontdecken (c)
En ghesucht brenght voor den dach
Die den mensch int graf kan trecken
Door een noyt voleyndt beklach.
Sonderlijck aen t'soete houw'lijck
Als maer een van beyden sterft
Niemant valt de doodt soo grouw'lijck
Als die sijne weerhelft derft.
Soo den wijngaert-stock gaet rotten
Al t'ghewas te neder glijdt
En verliest haer Somer botten
Iae vergaet in korten tijdt.
Als het steunsel is ghesoncken (d)
En door ouderdom vergaen
Sietmen gheene vruchten proncken
Maer de rancken blaed'loos staen.

(b) Nullum sæva Caput proserpina fugit.
(c) Dulcia linquebãnt lamentis lumina vitæ.
(d) Vlmus amat vites, vitis non deserit vlmos *Ouid.*

t'Steunsel van een goede trouwe (e)
Is int houwelijck den man
En den struyck de vruchtbaer vrouwe
Want daer komen vruchten van.
Die nochtans eens moeten scheeden
Vyt dit treurich tranen dal
En den wegh des doodts in treden
Schoon dat is een herten val,
Grooter klachten, droever steenen
Heeter suchten, oft ghetraen
Luyder kermen, herter weenen
Cander nievers om-ghegaen
Als daer t'knoopken wordt ontbonden
Van een wel ghehouwlijckt paer
Daer de liefde wordt gheschonden
Door de doodt vol droef ghevaer,
Daer de kinders weesen worden
En oogh-traenich volghen t'lijck
Daermen siet de ieught verdorden
Quelende vergaen als slijck.

Daer

(e) Nec melius teneris iunguntur vitibus vlmis, *Mart.lib.* 4.

Daer int bloeyſel vande iaeren
Wordt den man oft vrou gheraeckt
Dan wordt eerſt druck en beswaeren
Inden Houwelÿck gheſmaeckt.
t'Lÿden alderbeſt ghevoelt wordt
Naer veel lÿden inden Noodt
Als het minnen vier ghekoelt wordt.
Door de ſchichten vande doodt.
Wie en ſou dan niet beweghen
Die ſoo ſnacken naer de trouw
En ſijn tot een Man gheneghen
Oft wel tot een lieve vrouw.
Alle Cruycen ſietmen groeyen
Inden swaeren echten ſtaet
En tot d'eyndt des levens bloeyen
Tis ſoo't met Cipres hout gaet.
Dat een teecken vande doodt is
Die wy onderworpen ſijn.
Dat een af-beldt inden Noodt is
Van veel druck en swaere pijn.
Laet ons dan met ſtil ghedachten
Oeffenen ons teer ghedult

En bermherticheyt verwachten
Int betaelen van ons schult,
Die int herte wordt ghevonden
Met een kleyn becommernis
Dat's den wortel van ons sonden
Daer soo weynich leet van is.
Laet ons dan daer over suchten
En beminnen d'edel deught
Laet ons naer de Noort-ster' vluchten
Van ons Salicheyt en vreught,
Met een overleydt beraeden
Lijden dat Godt overseyndt
Om de siel niet te beschaeden
Inde droefheyt sonder eyndt,
Droefheyt al te veel onmatich
t'Lichaem en de siele knaeght
En is wonderlijcken haetich
Om dat sy den Heer mishaeght.
Seght dan; Heere wilt hier branden (f)
Straft my vry en noyt en spaert

(f) Hic vre, hic sæca, hic nunquam parcas modo in æternum parcas *August.*

Quaet en goedt ſtaet in u handen
Als ghy naermaels my beWaert.
Laet my hier vry druck ghenaecken
Want ick Woon in't traenen dal,
Als ick t'hemels heyl magh ſmaecken
Dat is't Wit van onſen Al.
Menſchen leert dan cruycen draeghen
Door t'Cruys is t'Serpent verplet
Aen het Cruys Werdt Godt gheſlaegen
t'Cruys heeft ons in ſtaet gheſet.
Onſen trooſt is Godts ghenaede
Die verdrijft ons druck en pijn
Die ſeyt: Comt wie ſijt belaeden(g)
Want ick ben u medecijn.
Kander ſoeter ſoetheyt vloeyen
Vyt den Waſſen honingh-graet
Kander meerder vreughde groeyen
In het menſchelijcke ſaet,

Als

(g) Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis & ego reficiam vos: diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde & inuenietis requiem animabus veſtris. *Matth.* 11.*d.*

Als in Chriſti bitter lÿden
Sÿne hop: te hechten vaſt
Die den Wech is van t'verblÿden
Als de doodt ons heeft verraſt.
Want daer Wy den trooſt op bouWen
Chriſti bitter lÿden is
En ons ſalicheyts betrouWen
Sÿne Waer verrÿſſenis.

Ende door u ſelfs ſiele ſal een ſweert gaen. Luce 2.
Seuen Sweerden, Seuen Ween,
Onse vreucht ſyn inder eeuwen.
En MARIA t'hert gewont,
Ons is trooſt tot alle ſtont.

AENDE

Suyvere, Onbevleckte ende Alderheylichste Maeght ende Moeder Godts

MARIA

Coninghinne der Martelaeren.
Trooſt der Bedruckte.
Spieghel der Droefheyt Ende.
Toevlucht der Sondaeren.

Onder den Tytel van het alghemeyn en H. Broederſchap der

SEVEN WEEDEN.

Inde Collegiale Kercke vanden H. Gommarus binnen de ſtadt Lier.

Het ſweert van droefheyt ſal doorſnyden uwe Siel. Luc. 2.

O Alderweerdichſte Moeder der Droefheyt, en Trooſt der verlatene, wiens lijden, bitter

ter ſmert en ſwaere ſuchten veel grootter ſijn gheweeſt als al de droefheyt, teghenſpoet, anxt en vreeſe die van een menſchelijck verſtandt konnen bepeyſt worden, als allen de droefheyt die iemandt van het begin des werelts tot op deſe ure ghehadt heeft, iae tot den uyterſten dach des oordeels ſal overcomen. Want die altemael by een gheſtelt en konnen in't minſte deel gheen ghemeynſchap hebben met het innich ghevoelen dat ghy alderbedruckſte Moeder; ghehadt hebt in't bedencken der Paſſie en lijden van uwen liefſten en eenigen Sone onſen Salighmaecker en Verloſſer. Als ick eens rijpelijck gaen overweghen de woorden van *Simeon* die hy gheſproken heeft inden Tempel ſegghende: *Het ſweert van droefheyt ſal doorſnij-*

den uwe Siel. Soo en vinde ick gheen reden om mý te konnen beklaegen over de droefheyt, druck en lijden, d'welck door den Almoghenden Heer my op dese bedruckte werelt eenichsints wordt toeghesonden, want soo ick eens u droefheyt overpeyse, soo leer ick droefheyt lijden en op u onuytsprekelijcke droefheyt mediteren. Ick bevinde en sien Aldersoetste vrouw uyt u soetheyt bitterheyt vloeyen, en uyt u bitterheyt troost en soetheyt groeyen. Ick bevinde Hemelsche Coningin, dat de Maete der liefde is de Maete der droefheyt, en naer de liefde diemen ghedraeghen heeft tot sijn egemael oft verbonden bed-ghenoot, datmen inde trouw scheydingh door de doodt, naer de maet der liefde, de droefheyt qualijck kan bepaelen.

len. 'Tis waer de droefheyt kan ghematicht worden door trooſt van een ander. Maer ghy alder-droefſte Moeder der droefheyt als een tortel-duyf, haeren Bruy-degom verloren hebbende, wert van allen trooſt verlaten, u tra-nen en werden door een trooſte-lijck woordt in u droefheyt van niemandt afghedrooght, u droef-heyt bleef trooſteloos, en ſonder hope om ghetrooſt te worden, niet en koſt u dienen tot verlich-tinghe van u pijn, tot verminde-ringh van u ſuchten, ghelijck wel eenen vriendt aen ſijnen be-druckten vriendt uyt medelijden kan doen. Hoe koſt u teer maegh-delijck hert deſe ſiel-anxtighe droefheyt uytſtaen? waerom en beſweeckt ghy niet, hoe coſt het ſoo gheperſt worden ſonder te pletten, hoe coſt het ſoo betraent
wor-

worden ſonder te verdrincken, hoe coſt het ſoo benauwt ſijn ſonder te ſterven, hoe coſt het ſoo beſwijmelen en ſuyſelich jaeghen ſonder bevanghen te worden vande bleecke doodt, hoe coſt het ſoo ghepraught worden ſonder te ſluyten, hoe coſt het met ſoo veel poingnaerden door-wondt worden ſonder te ſcheuren, oft te berſten, in welck hert niet en werdt ghevonden als gal, aſijn, mirre en alſem: want al levende ſtierft ghy, en al ſtervende leefde ghy *Maria*! naer het ſegghen vanden H. Bonaventura, het ſterven van uwen ghebenedijden Sone was u doodt al dat uwen Sone heeft gheleden, ſtont in u Maeghdelijck hert gheſneden, wat heeft dan iemandt onder het menſchelijck gheſlacht te klaeghen aenden welcken overcompt eenich on-

onverwacht ongheluck daer de doot naervolght: eenich bancke-roet daer hy mede gheruineert is, eenich swaer proces dat hy ver-lieſt, eenigh verlies van ſijnē be-ſten vriendt, als vrou en kinders vader, moeder, broeders en ſu-ſters, als eenighe ſieckte die hem veel iaeren by blijft, eenighe ghe-breken des lichaems die hy moet in't graf draeghen, eenighe klap-perny die ſijn eer quetſt, en ſoo-danighe meer andere onlijdelijc-ke quaelen, t'is altemael by u ſmert *Maria*; te ghelijcken ghe-lijck een druppel waters by de zee, een ader ſteckxken by de doodt. Ghedooght dan ô wee-nende Maeght, dat ick uwen on-grondeerelijcken rouw ſoo mach bepeyſen, dat ick gheen reden meer en heb om te claeghen in al-le lijden, verdriet ende ongeluck,

dat

dat my eenichsints overcompt, dat ick ghedurich mach inde memorie prenten het voor treffelijck spreeck-woordt vanden H. Iob *Manus Domini te tegit me : de handt des Heeren heeft my gheraeckt, den naem Godts sy ghebenedijt.* O weerdichste Vrouw die het helsch serpent verplet onder u voeten, die de sonne draeght voor u kleedt, de sterren voor u croon, die sit aende rechter handt van uwen Sone, die de woon-plaets sijt vande alderheylichste Dryvuldicheyt die d'opperste oogh sijt van het Hemel-rijck, Meesterse van d'arts-Enghelen, verheven boven de Cherubinen, glorieert boven alle de Heylighen, wat pen kan dit beschrijven, wat verstant kan dit bedencken oft doorgronden hoe het moghelijck is gheweest dat den alderhoochsten Godt

Godt uwen eenighen Sone u ſijn Moeder, u ſijn Bruydt, u ſijn Coninghin, u ſijn Voedſter, u ſijn Bewaerſter, die hy op der aerden ſoo weerdich heeft ghehadt en boven alle weerden der heylighen verheft inden hemel, heeft connen laeten in ſoo grooten lijden, ſwemmen in ſoo bittere traenen, perſſen in ſoo banghe ſuchten, ick ſmelt, ick verdwijn, ick vergaen en ſterf als ick't bepeys en overdenck. Eylaes wat reden heb ick dan om te ſuchten over mijn verdriet en ongheluck dat Godt my overſeyndt, wil ick droef ſijn over het verlies van mijn vrouw en kinderen die ſterffelijck ſijn, daer ghy *Maria* uwen Sone die 't leven ſelfs is, van't leven hebt ſien berooven, uwen Sone die onnooſel was hebt ons ſchult met ſijn bitter doodt ſien betaelen, ick
heir-

heir-vat mijnen adem, ick heir-ſchep mijn leven, als ick het minſte myſterie van allen u droeve hertbrekende weeden eens gaen overlegghen, die ick nochtans niet en kan bepaelen, maer aenmerckende dat ghy: (Godts Moeder ſijnde, den oorſpronck van ons leven die den hemel voor ons hebt open gedaen:) uwen Sone hebt ſien ſterven en begraeven, ſoo begint mijn onverduldicheyt in teghenſpoet, mijn traegheyt in Godts dienſt, ende mijn wanhope te verdwijnen. Redenen dat ick ten hoochſten ben aenghelockt gheweeſt mijn *Omghekeerde Maet der Liefde inde Maet der Droefheyt* door mijn onverwacht Echt-ſcheydingh aen u droefheyt op te offeren als weſende de eenighe Noordt-ſterre van mijn Salicheyt door een vaſt be-

betrouwen in't gheloof, door een oprechte liefde tot de deught, door een verduldighe hope tot het leven ende door een medelijdende ghevoelen der Passie van uwen aldersoetsten Sone, hopende dat alsoo mijn droefheyt sal verdwijnen in't bedencken van u droefheyt, ter wijlen dat meerder droefheyt kan minder droefheyt doen slijten.

V droefheyt is soo groot
en brack ghelijck de zee
V droef ghelaet alleen
den spieghel van veel wee,
Want al dat oorsaeck is
van t'lijden ende smert
In uwen lieven Soon:
dat draeght ghy in u hert.

Ontfanght dan uyt-vercoren Coninghin der Enghelen mijn beminde patroonersse, mijn toegheneghen liefd, die ick tot u draege en

en in dit boeckxken van Mede-
lijden tot u meerder glorie tracht
te bewijſen, om daer door alle be-
druckte Sielen de droefheyt te
leeren matighen, met hun te ſpie-
ghelen aen uwe droefheyt, ick
bidde uyt het binnenſte van mijn
ſiel, ontfanght mijn ghebedt vol
goedt betrouwen, gedenckt mijn
arme Siel in dien ooghenblick als
ſy ſal ſcheyden: *In iſto memento à
quo dependet æternitas*; in dien oo-
ghenblick daer de eeuwicheyt
aen hanght. Aenſiet de traenen
en droeve ſuchten van mijn be-
druckte ſiel, aenſiet den rechten
grondt van t'ghene dat ick van u
begheer, ghy kent mijn cranck
ghemoedt en ſwackheyt van mij-
ne natuer, wilt door u veel-mo-
ghende ghebedt uwen Sone mij-
nen Schepper en Salichmaecker
tot bermherticheyt beweghen,
over

over mijn boos leven, want ſijn bermherticheyt is grooter als mijn ſonden. O vloeyende fonteyn van ſeghen ende ghenade, ô ghewenſten dagheraed, ô klaere zee-ſterre, ô treurende tortelduyve. Laet mijn treuren door u treuren verdwijnen ſoo ick te ſwack ben om te volherden in een onmatighe droefheyt, ick bidde u ô oprechte Moeder, laet my onder het ghetal van u kinders en dienaers gherekent worden, laet mijn droefheyt afghewaſſen worden met traenen van berou, over mijn ſonden, wilt door u ghebenedijde voorſpraeck by den Almoghenden Heer voor my ſoo veel gratie verwerven dat ick door het ſterven mach leeren ſterven, door het lijden mach leeren lijden, en in het lijden mach verduldich ſijn, de ſonden ſchouwen

wen ende door de deughden Godt boven al beminnen ende altijdt uwen hooghen en noot vol loofden lof uyt-spreken segghen de:

O Edelbloem des velts,
ô leli uyt den daele
Veel klaerder als de son
en schoonder als Chrtstaele,
Ghy sijt de rechte haef
van ons behoudenis
Den oorspronck van ons vreught
die in ons leven is.
Het huys des Heeren self,
de perel van de Maeghden
Die Godt van int begin
altijt soo seer behaeghden,
Den Spieghel sonder vleck,
de zee-ster van ons vreught
De schat-kist van Godts Weth,
thresoor van alle deught.
Het bedde van Godts rust,
van duysent uytvercoren
Reyn Moeder ende Maeght
daer Godt is van gheboren,

Den ſchrick van t'hels ghebroet
voor wie dat Satan beeft
Die Moeder is van hem
die haer gheſchapen heeft.
Lof huys van Salomon
fonteyn der ſoeticheden
Die voor ons watter is
vercrijght door u ghebeden.
Lof puyck van't vrouwen volck,
Godts alderweerſten ſchat
Die eer ghy Moeder waert
u heylich kindt aenbadt
O Sonne diemen ſiet
veer boven ſterren glimmen
O gulden leer om lancx
ten Hemel op te climmen
O thooren van yvoor,
die lanck vercoren waert
Eer ghy het leven hadt,
eer ghy noch waert ghebaert.
Die ſijt den rechten trooſt
van veel bedruckte herten
Den beſten medecijn
voor doodelijcke ſmerten,

Lof arcke des verbondts,
toets van Godts moghentheyt
Lof soet-gheurighen wegh
die ons naer t'leven leyt.
Door u is het serpent
verplet en wegh ghevloghen
t'Gheen door de eerste vrou
ons allen had bedroghen,
Met dwaesheyt d'eerste vrou
de menschen had ghekrenckt
Des' Moeder ende Maeght
ons alle blijschap schenckt.
De doodt was door den boom
aen Adams stam ghekomen
En t'leven door het Cruys
t'gheen t'quaet heeft weghghenomen,
Door t'Cruys waer aen den Soon
van dese Maeghet hongh
Die aen het Cruys voor ons
soo veele smert ontfongh.
Een Maeght door wie aen ons
het leven is ghegheven
Een Maeght door wie dat is
den vyandt wegh ghedreven,

Sy is des Hemels deur ,
der heylighen meesters
Ons hulp in alle noot ,
troost en ons middelers.
Laet dan met rijpen sin
eens trachten te bemercken
Hoe groot de liefde Godts
in sijn crachtighe Wercken
Ghe Weest is en noch is
tot dese reyne Maeght
Die aen sijn Godlijckheyt
ten hoochsten heeft behaeght.
Om Godts exempel met
verstant en rijpe sinnen
Te volghen en altijt
des' Coningin te minnen ,
De aenghenaemste plaets
en soetste vaderlant
Van de Dryvuldicheyt,
des Hemels gouvernant.
Sy is d'oprechte oogh
van al des Hemels Rijcken
Meer als de Prinsdommen
die voor haer glori Wijcken,

Wordt van d' Aerts-Enghelen
voor hun meesters gheacht
Meer als de Machten selfs
bedwinght des duyvels macht.
Der Republijcken sorgh,
toesicht des hemels vreughden
Iae meer mirakels doet
als al d'onwinbaer Deughden
t' Heel heir der Enghelen
verlicht sy ende leert
t' Heel Hemels paradijs
haer met lof-sanghen eert.
Met meer aucthoriteyt
en ghemanierde seden
Stelt sy Godts Oordenen
als al de Heerlijckheden
Godt rust in haer alleen
met meerder Maiesteyt
Als inde Throonen selfs
om haere heylicheyt
Begrijpt het wesen Godts
meer als de Cherubinen
In liefd' onsteken is
meer als de Seraphinen

Iae segghen derf dat sy
in liefd' Godt branden doet
Die nochtans oorspronck is
van al d'oneyndich goet.
Sijn hooghe gratie
en liefde was voor desen
Volmaeckt, oneyndich goet,
door sijn Goddelijck wesen
Maer door Maria schijnen
sy te sijn ghegroeyt
Die door haer voor den mensch
des sondens bandt ontboeyt.
De uren vanden dach,
de daghen vande weken,
De weken vande maent,
en jaeren my ontbreken,
Om haeren weerden lof
oprecht te wercken uyt
Soo veel vermach by Godt
des' soete Christi Bruyt.
De eeuwen sijn te kort
om haeren lof te segghen
En om haer groote deught
ten vollen uyt te legghen

De sanden vande zee,
de sterren vande locht
Van het beginsel af
tot nu by een ghebrocht.
En dat elck in een tongh
van menschen kost verand'ren
En soo veel daer noch by
vergadert met malcand'ren
Iae al wat datmen hier
op dese werelt vindt
En sullen spreken uyt
den lof die sy verdient.
Ten waer Godt selver wou
iemandt soo weerdich maecken
Om uyterlijck den grondt
van haren lof te raecken.
Haer hooghe edelheyt
vol seeghbaere manier.
Brant inde liefde Godts
ghedurich als het vier.
Die dan bevanghen sijt
en met veel druck beladen
Keert tot haer die u thoont
den schoot van veel ghenaden

Is u door teghenspoet
een goed' fortuyn misluckt
Sy kan u gheven troost
hoe seer ghy sijt bedruckt.
Compt u eenich verdriet
van swaere sieckte quellen
Wilt maer u vaste hop'
op dese Moeder stellen
Sy is d' Advocaters
van al die sijn in Noodt
Die sich betrouwt op haer
en sterft noot quaede doot,
Compt u het onghelijck
wat met verdriet bestrijen
Peyst stracx wat dat den Heer
voor ons heeft willen lijen
Wordt ghy van iemanden
om u gheluck behaet,
Verdraeght ghewillichlijck
en loont gheen quaet met quaet.
Godts waerste Moeder eert,
die troost is vande menschen
Die ons al gheven kan
wat dat een hert mach wenschon

Betrouwt altijt op Godt,
want hy noyt mensch en schiep
Die leefde naer sijn weth,
dat hy verloren liep.
Hebt sijne vrees voor oogh,
sijt tot de deught gheneghen
Soo sal sijn Moeder in
u doodt de siel verteghen
Die door haer wonder cracht
het s'menschen druck versoet
Seght altijt Coningin
weest duysent mael ghegroet.

Door haeren alderminsten Dienaer die in alle sijn groote droefheyt van haer troost versoeckt:

CORNELIVS DE BIE.

VOOR

VOOR-REDEN
TOT DEN
GODT-VRVCHTIGHEN
LESER

Waer in bewesen wordt hoe een Christene siel door t'sterven moet leeren sterven.

DEught minnende Siel, ick hope dat mijn schrijven in alles sal te goede ghenomen worden, de wijl in mijnen teghenwoordighen staet van droefheyt druck, en lijden, my niet beter en past dan een ghedurich bedencken van het sterven, om stervende te leeren sterven, want siende dat den mensch sijn selven soo luttel verplicht aen Godtsdiensticheydt, soo luttel peyst op sijn

ſijn macht, die ſoo groot is, hoe licht datmen overtredt ſijn ghe-boden, en qualijck eens denckt datter eenen Godt is, diemen nochtans behoort te vreeſen lief te hebben en te beminnen. Soo gaen ick eens bemercken de woorden vanden H. Bernardus ſegghende: *Ick heb bevonden datter niet ſoo crachtich en is als Godt te vreeſen, ſalich ſijt ghy iſt dat u hert met dry dobbel vreeſe omſingelt wort.* Nochtans wordt het cruyt vande vreeſe des Heeren dickwils uyt den hof der ghedachten, en god-delijcker inſpraeck gheroeyt, blij-vende altijt duyvels ſlaef. Maer om de vreeſe Godts beter en vol-komender voor ooghen te heb-ben ſoo dunckt my dat den goe-den Godt (den menſch over-ſeyndende eenighen teghenſpoet van ſieckte, ſterfte, armoede en-

de

de sulck danighe andere straffen, den mensch best tot een volmaeckt leven kan brenghen, hoe wel dat alle menschen, die inde wellusten des werelts verdroncken sijn) sulcken gheluck van Godt niet toe en compt, daerom ist noodich dat den mensch in tijde van voorspoet Godt dient, bedanckt, looft en vreest om sijn benedictie te behouden, en datmen heeft op de werelt ghewonnen tot sijn salicheyt te ghebruycken, op datmen ten tijde van teghenspoet te vrymoedigher hem mach aenroepen. Dit ghetuyght *Bias* van *Prienen* een der wijse van Griecken sittende in een schip daer eenighe goddeloose guyten in waeren en hun overcomende eenen wintelijcken storm en geweldich tempeest met vrees van te moeten verdrincken, be-

goſten de ſelve Godt verghetene fielen, in noodt de Goden aen te roepen om byſtandt en hulp, waer teghen *Bias* antwoorde: ſwijght ſtil op dat de Goden niet en hooren dat ghylieden hier ſijt. Waer uyt blijckt datmen Godt altijt ſoo moet vreeſen lief-hebben en beminnen met een ſuyver hert ſonder ſonden, om in noodt gratie te becomen die hy aen ſijn vrinden ſal toe-ſeynden en de goddelooſe ſtraffen, die inde luſten des werelts verſopen ſijn, connen qualijck op Godt dencken, maer als ſy in noodt ſijn beginnen op Godt te peyſen, en dan ſtaen ſy ſoo qualijck ongherekent en oneffen met hun eyghen conſcientie, dat den almoghenden Heer hun niet en hoort, hun kermen veracht, en in plaets van een ſtraf noch meer ſtraffen overſeyndt.

ſeyndt. De Heydenen ſelver ſegghen dat de Goden gheen behaghen en hebben inde ghebeden van booſe menſchen, iae het gaet vaſt dat een boos menſch van ſijn eyghen ſelven ſal walghen bedenckende wat ſijn boos leven in heeft, niet als miſerie, ongheluck en perijckel vande doodt en daerom ſeyt Seneca *Quid eſt homini inimiciſsimum niſi ipſe homo. Wat is aen den menſch den grootſten vyant als ſelfs den menſch.* Alle dinghen kan den menſch vluchten (ſeydt Iſodorus, behalven ſijn eyghen hert heeft eenen menſch haet en nijdt teghen ſijnen naeſten het compt uyt het hert, wenſt hy ſijnen even naeſten eenich quaet, het compt uyt t'hert, is hy hooveerdich, trots, eergierich, welluſtich en goddeloos, het ſpruyt uyt ſijnen eyghen wil, allen deſe

boos-

boosheden ſijn de ſiel ſchadelijck en ſonder de ſiel en is het lichaem niet, ergo ſoo is den menſch ſijn ſelven den grootſten vyandt. En die alle de gheleghentheyt en occaſien van ſonden wilt ſchouwen, moet ſich wapenen met dem helm van Godts vreeſe, en ſijn ſelven overwinnen d'welck gheſchieden ſal als hy uyt een oprechte vrees van Godt, de booſe ſonden haet ende ſtrijdt teghen alle quade becoringhen, op datſe ſijn hert niet en verſmachten, en de ſinnen niet en vermeeſteren. In wat gheleghentheydt van ſtaet kan eenen menſch t'ſelve met een oprechte volmaecktheydt beter doen als dat hy (gheſtelt ſijnde in eenighe droefheyt door ſterfte, sieckte oft anderen teghenſpoet die den almoghenden Heer hem toe-ſeyndt:) Godt

te voet valt en ſeydt: Heer uwen wil moet gheſchieden, maer mijnen niet, heb ick niet ghenoech gheeft my meer, en alſoo bekeert wordende, Godt ghedurich te vreeſen in wiens macht ſtaet al watter gheſchapen en op der aerde voort ghebrocht is, wie ghevoelter meerder beroeringh in het ghemoedt, meerder ſchroom inde ſiel, onruſt in't hert, becommeringh inde ghepeyſen ende vrees in't lichaem, als die vanden Heer beſocht wordt met ſwaericheyt, allend' en droefheyt, wat ſwaericheyt droefheyt en allend' kan eenen man meerder overcomen, als die ſijn lieve wederhelft dat is ſijn vrouw (die hy ten uyterſten bemint heeft) (ſmorghens vroegh gheſondt en wel te pas met de ſelve uytgaende) door een ongheluck, ſiet een ſubiete en onver-

verwachte doodt ſterven. Wat iſſer bitterder en onverdragelijcker als ſulcken droeven trouwſcheydinghe te moeten uytſtaen, door welck ſterven men ghedurich leert ſterven. Iſmen in eenigen voorſpoet, welvaert, vreught en wellust, een onverwachte doot aen vrouw oft kinderen, vader oft moeder, leert den man door t'ſterven altijt ſterven, en Godt boven al beminnen en vreeſen; de vreeſe Godts is t'licht der ſielen, want ſy leert de gheboden Godts onderhouden. T'is de leſſe vanden H. Abt *Evagrius* die in't elfſte Boeck der oudt Vaderen ſeydt: ſijt altijdt uwe doodt ghedachtich ende en verghet niet het eeuwich oordeel, en daer en ſal gheen miſdaedt in u ſiele weſen. Tis de ſpreuck der oudt Vaderen in't voorſeyde 11. Boeck, in droefheyt

heyt wordtmen gheleert, maer daer gheen droefheyt en is, en ist niet moghelijck sijn herte te bewaeren, de droefheyt maeckt salich, die de haef van salicheyt wilt beseylen die moet lijden en door t'sterven leeren sterven, het sterven heeft over al de Heerschappije door d'overtredinghe van Adam: Alle menschen soo groot als kleyn oudt en jonck moeten sterven, en sullen oock verrijsen soo wel de rechtveerdighe als de sondaers, de heydense Philosophen nochtans en hebben dese waerheyt niet gheweten, en in de eerste tijden hebben de ketters t'selve oock niet willen gheloo-ven, d'welck nochtans seker gaet, wat isser dan grooter wijsheyt als te voorsien en sich altijdt te bereyden tot het ghene hem aenstaende is oft gheschieden sal,

want het ſterven leert altijt ſterven. Ick houde vaſt dat eenen menſch ſijnde gheſtelt inde uyterſte droefheyt, door het ſterven van ſijn beminde en liefſte huyſvrouw, op den tijdt van acht daghen meer leert als inden tijdt van acht jaeren levende in vreught contentement ende plaiſier. Want die in vreught en contentement leeft, ſlaet ſijn ooghen op de welluſten des werelts meer als op den dienſt van Godt, niet eens bedenckende op t'ghene hem naer dit leven in d'ander werelt ſal overcomen, Moyſes Deut. 23. noemt ſulcken menſchen een generatie ſonder raet en wenſt: *Och oft ſy verſtonden en wijs waeren, en hunne uyterſte voorſaghen.* Eenen menſch ſal meer ſtuderen om ſich van wereltſche officien, ſchoon woonhuyſen landen

den en renten te voorſien als van deughden die den Hemel winnen en de wereltſche dingen daer uyt ſluyten. Wy maken huyſen, en vergaren groot goet dat ons tot ſlaverny brenght, daermen met een cleyn noodt-druft dit leven onderhouden kan, wy en vergaren gheen deughden die ons tot het eeuwich leven konnen brenghen, daer de ſelve ghemackclijcker als het quaet te doen ſijn. Sulckx dat den menſch d'oorſaeck is van ſijn eyghen miſerie, iae niet teghenſtaende dat den menſch vol miſerie is, en moet ſijn eyghen miſerie bekennen, ſoo en ſchijnt hy dat niet te willen ghelooven want niemant hoe rijck en welluſtich, hoe ghezondt en wel te pas, hoe ionck, en ſterck, elck heeft ſijn cruys en miſerie, in d'een oft in d'ander, d'een

in

in sieckte d'ander in processen, d'een in banckeroet, en d'ander in clappernije en soodanighe. Tis ghelijck *Herodotus* seydt: Soo al de menschen vande werelt hun eyghen allenden by een brachten om met haer ghebueren te manghelen, sy souden (als alles wel besien werdt) t'gheen dat sy daer ghebracht hadden, wel wederom begheeren, want elck dunckt sijn Cruys het swaerste te sijn en nochtans hoorende en siende het cruys van sijnen evennaesten, soo sal hem duncken het sijn noch lichter te wesen. Tis gelijck den Coninck *Darius* die niet te troosten en was over de doodt van sijn Coningin voor dat den Philosoph *Democritus* van hem versocht dry persoonen die sonder cruys waeren; dat is te seggen, die noyt eenich verdriet ghehadt en

en hadden, maer alſoo daer gheen twee iae niet eenen te vinden en was, heeft hem den Coninck ghe- ſtilt ſiende en aenmerckende dat- ter niemandt op deſe werelt ſon- der ghebreck, droefheydt en te- ghenſpoet en is. Waer willen wy ons dan op betrouwen als op Godt. Tis ghewis dat Godt niet en kan behaeghen dat eenen menſch al te ſeer ſijn hert ſtelt op ſterffelijcke creaturen en werelts contentement, op menſchelijcke voorſpoet en is niet te betrouwen want de ſtandt der wereltſche ſa- ken is onſeker. Tis ghelijck den gheleerden Cats ſeyt:

Die in weynich ſtelt ſijn luſt
Is ſeer weynich ongheruſt
Maer die t'nette ſpant te breet
Vindt oft hier oft daer ſijn leet.

Het weynich dat den rechtveer- dighen beſit is beter dan d'over- vloet

vloet van veele goddeloose. Laet ons dan de sinnen nievers op stellen als op Godt , heeftmen eenighe verkeerde ghedachten die uyt de spoor vande reden loopen, peyst eens op de doodt op t'verlies van uwen besten vriendt, op de vier-uyterste, sult alsoo door t'sterven leeren sterven : *Vt felix possis vivere disce mori*, om gheluckich te leven leert maer sterven.

Die heel volmaeckt wil sijn
moet op het sterven dencken
Hem sal in dit ghepeys
gheen sonden konnen krencken.

Dit behoort een Christen siel altijdt in haer leven te overweghen en te bevroeden, om in't eynde van t'leven (t'selve veronachsaemt hebbende) sich niet te beclaghen ghelijck veele menschen in hun doodt bedde ghedaen hebben, die in't uyterste wel wenschen alle

deught

deught gheploghen te hebben om een goede doodt te ſterven , het welck hen niet en ſou ghebreken datſe (levende gheſondt en wel te pas ſijnde) in't ſterven leerden ſterven. Iemandt ſou moghen vraghen op wat manier dat iemandt moet leeren ſterven , ick antwoorde met te dencken op de vier-uyterſte dat is de doodt, oordeel, hemel, en helle, ghelijck den Wijſen-man ſeydt : *Memorare noviſsima tua & in aeternum non peccabis.* Dat is te dencken op de vier-uyterſten om noodt te ſondighen, dat is, Godts vreeſe voor ooghen te hebben, te waken en te bidden ghelijck Godt ſelver aen ſijn Diſcipelen gheſeydt heeft : *Vigilate neſcitis diem nec horam. Waeckt ende bidt want ghylieden en weet dach noch ure.* Als den avondt ghevallen is, en weetmen niet oftmen

eenen morghen ſal hebben , als men ſmorghens op ſtaet , men weet niet oftmen eenen avont ſal hebben.

Peyſt dan ghedurichlijck
op Chriſti bitter lijden
En ſijne droeve doodt
ſoo ſuldy leeren ſtrijden :
Want in ſijn Cruys en doodt
leyt onſe ſalicheyt
Die ons door het gheloof
voor vaſt wort toegheſeyt.

Door t'ſterven van onſen Salichmaecker moetmen ſtellen de volmaecktheydt van onſe rechtdicheyt, de overvloedicheyt van onſe wijsheydt, de rijckdommen van onſe ſterckheyt ende de menichvuldicheydt van onſe verdienſten, wat contentement heeft een godtvruchtighe ſiel in de doodt als de hope van te verrijſen, want vande doodt compt de

ver-

verrijſenis, en vande verrijſſenis den hemel. T'hanght al inde waegh-ſchael vande goddelijcke voorſichticheydt, al dat iemandt overcompt is ghewoghen en by Godt ghediſponeert, ergo ſoo is het lijden ſalich, want Godt niemandt meer lijden overſeyndt als die hy lief heeft, hy beſoeckt ſijn vrinden, maer niet die in weelde leven en op hem niet en dencken. *Quem diligo Caſtigo: Die ick beminne die ſal ick Caſtijden* ſeyt den Wijſen-man. Nempt dan ſeer devoten Leſer; op allen de voorgheroerde voorbeelden eens u rijp oogh-merck, ick hope dat de ſelve niet en ſullen dienen als tot trooſt van die in droefheyt ſijn, als tot leeringh van die niet en weten wat droefheyt is, als tot ſolaes en vercoelingh van die in banghen ſtaet ſijn. Ick hope dat alle de

laeckers en benijders niet en ſullen machtich weſen om mijn voornemen inde uytwerckinghen der Godtvruchtighe bedenckinghen op de doodt, te verdelghen, met een vaſt betrouwen dat den goedertieren en ongheveynſden Leſer niet en ſal ophouden met deſe langhe voor-reden te overloopen, maer (uyt ſonderlinghe drift en affectie ghetrocken ſijnde, mijn kleyn vermoghende werck te overleſen, en den ſchrijver in u ghebeden ghedachtich te weſen die ick ben ende ſal blijven.

V E. onweerdighen Dienaer.

CORNELIUS DE BIE.

DEN

DEN AVCTEVR TOT SYNEN BOECK.

AL die recht gaet in sijn hand'len
Mach wel door de werelt wand'lẽ
En die gheene waerheyt spaert
Vry is waer hy gaet oft vaert.
Sonder iemants eer te slippen
Oft op iemants seer te knippen
Maer mach segghen sonder endt
Dat ons allen is bekent,
Daer ghy Boecxken med' moght reysen
En u meesters rouw ghepeysen
Vry ontdecken waer ghy sijt
Want sy dencken op den tijt
Van soo veel verloopen iaeren
Die als stof sijn wegh ghevaeren
Die sijn inder haest verby
Even als een zeeghety.

t'Boeck van deughdē, t'boeck van eerē
Machmen aen de kinders leeren
En bewijsen groot en kleyn
Dat ons is de doodt ghemeyn.
Gaet dan; en leert de manieren
Hoemen t'hert tot Godt moet stieren
En wat aen het sterven hanght
t'Gheen het altemael bevanght.
Wat voor druck dē mensch moet erven
Die sijn besten vrient siet sterven;
Watmen door het sterven leert
En hoe t'sterven ons bekeert.
Al ons wercken, woelen, slaeven
Wordt in doncker aert begraeven
t'Leven is een ooghenblick
t'Hanght al aen den lesten snick.
T is voorwaer bedenckens weerdich
Laes; hoe snel, hoe haest en veerdich
Dat de doodt ons ooghen sluyt
En treckt ons ter werelt uyt.
Qualijck is den mensch gheboren
Oft hy heeft de doodt vercoren
Eer hy aende memm' noch compt
Is hy tot de doodt ghedompt,

Eer den ouderdom van iaeren
t'Swack gheſtel ſal openbaeren
Inden beſten fleur van tijt
Iſmen, laes ; het leven quijt.
Oft wy ſchreuwen, oft wy huylen
Oft wy gram ſijn, oft wy muylen
Al ons ſlappe teghen-weir
Acht de doodt min als een veir.
Gaet dan boeckxken wilt niet vreeſen
Laeckers tonghen die u leſen
Want wie dat u open vouwt
Moetter aen t'ſy ionck oft out.
Wilt vry ieder een vermanen
Die u s'meeſters ſoute tranen
Menichmael hebt overtelt
Als hy beſich was gheſtelt.
Om ſijn droefheyt uyt te wercken
En in u te doen bemercken
Hoe hem heeft gheleert de doodt
Van ſijn lieve bedt-ghenoot.
Leert den menſch op Godt betrouwen
Als ghy ſpreeckt van t'doots benouwen

Droefheyt, lijden, druck en leet
Gaet in swerten rouw becleet,
Leert den mensch de deughden erven
Deught is voorraet van wel sterven,
Soo ghy doen sult overal
Die u maer eens lesen sal.
t'Boeckxken leert ten hemel leyden
En u t'sterven onderscheyden,
t'Leert u alles naer den tijt
Wie ghy waert en wie ghy sijt.
Hoe can t'aen den mensch dan schaden
Dat hy met een rijp beraeden
Mindt de deughden boven al
Voor een eeuwich wel ghevaL.

Waerheyt baert nijdt.

AEN DEN

WEEN-MOEDIGHEN

DIEPSVCHTENDEN,

EDOCH

HONINGH-VLOYENDEN

Mr. CORNELIVS DE BIE

op ſijn verkeerde Maet der liefde inde Maet der droefheyt.

HOoch dravende ghemoet,
gheen ramp en can u delven
Int droef weenſuchtich graf
van rouw en onghenucht
Soo langh u rappe gheeſt
met ſnelle vaert ſich ſelven
Verhefte uyt het ſtof,
en naer den hemel vlucht.

Hoe wel u wederheft
is van u afghetoghen
En even tot u leedt
verstompelt in het graf
Waer over dat u siel
sich innich vondt bewoghen
En schatte desen slach
iae vry al wat te straf,
Doch naer een corte wijl,
soo hebdy heyl verworven
Ter wijlen ghy de saeck
eens grondich overpeyst,
Midts, als u bed-ghenoot
ontijdich was ghestorven
Ghy toens vlooght naer om hooch,
en hebt daer troost vereyst.
En schoon ghy nder den plicht,
u liefde compt teschencken
Tot waere liefdes peyl,
een bracke tranen zee,
Nochtans in dese smert,
soo gaet ghy hoogher dencken
Iae tot de droefste Maeght,
de Vrouw van seven Wee.

Gheluck ! troost waerde Man,
die daerwaerts steyghert henen
Om allen u verdriet
te storten in haer schoot
Ghewis ick sien al reed'
de gulde son verschenen,
Die met haer straelen breckt
den nevel vande doodt,
Wel aen dan wie ghy sijt,
die onder druck moet buyghen
Doet eyghen als de Bie
die uyt het bitter kruyt
Het aldersoetste sapp'
van honingh compt te suyghen
(a) *Soo aen ons den Poët*
claerschijnelijck beduyt.

(a) Redolentque thymo fragrantia mella virg. l.2, *Georg.*

Fr. F. L. Ord. Minorum.

AEN

AEN DEN SELVEN AVCTHEVR CORNELIO DE BIE.

DE Bie steeckt en versoet
als troost aen droeve lieden,
Soo laet Godts Moeder oock
den mensch schijn leet ghescheiden
Door t'scheyden van een paer,
en sijnse in druck ghetrouw
Gheeft hier den man t'gheluck,
den Hemel aende vrouw.

Seght cort en al
Soo heeft het val.

B. M.

Bewys datmen in alle druck en lijden moet met maeten droef ſijn: om Godt door onmatighe droefheydt niet te vergrammen.

GOdts woordt verbiedt onmatich droef te ſijn, want door onmatighe droefheydt ſijn veel menſchen tot wanhope en deſperatie ghekomen. De overgroote droefheydt en verweckt niet als ſchaede voor den menſch en profijt voor den duyvel. Wie wenſcht meer naer de doodt als die in droefheyt is, hy ſterft al eer de doodt haeren boogh noch op den droeven menſch ſal ſpannen, en nochtans hoemen om ſijnen af-gheſtorven vriendt ſucht, ſchreeuwt, tiert, treurt en klaeght, gheen bidden, gheen roepen, kermen oft huylen en kan dooden doen

doen opſtaen : de doodt is doof, daer en is gheen ſegghen aen.

Niet iſſer als een goedt ghebedt
t'Geen druc en droevich leet verſet.

De droefheyt is twee-der-ley, te weten profijtelijck en ſchadelijck, naer de ſpreucken des oudt Vaders. T'is een profijtelijcke droefheydt dat wy over ons ſonden ſuchten en voor de onwetentheyt des naeſten, en dat wy niet en vallen van ons voornemen, op dat wy moghen gheraecken tot de volmaecktheyt van alle goedt, dit ſijn de ſoorten van een oprechte droefheydt. En in teghendeel iſt een ſchadelijcke droefheyt die buyten de maet ende reghel gaet, dat is droefheydt diemen maeckt over t'verlies van vrienden oft werelts goedt, welcke droefheydt moet verdreven worden met bidden en lof-ſanghen te ſinghen.

De

De Heydenen sijn bly, en singhen lof-sangh als iemandt van hun ghestorven is, om dat hier op de werelt niet en wordt ghevonden als druck en lijden. Die het gheloof en oprechte liefde hebben tot Godt, sullen met mathen droef sijn en hun droefheyt aen Godt op-offeren, en die wantrouwich sijn sullen buyten de reden droef wesen thoonende dat sy Godt niet en vreesen: want hun droefheydt loopt soo diep in't hert dat sy nievers rust en vinden als in eenicheydt om te connen suchten, als inden donckeren nacht om tranen te storten, den nacht is de suster van droefheyt en de voedster van allenden, suchten en beswaernisse des herten.

Den droeven gheest sal menschen schouwen
Om sich met treuren t'onderhouwen.

Den druck dringht in het hert,
den druck kan aeders ſtoppen:
Sy doet een ſnelle doodt
aen t'levens deuren kloppen.

I. Cats.

Siet de onmatighe droefheydt van eenen Roomſchen zee-heldt, die met ſijn lieve huyſvrouw was ghekomen te *Tarentum* (een ſeker plaets daer hy door het Rooms ghebiedt eenighe landts affeiren te verrichten hadde, alwaer ſijn lieve bed-ghenoot door een heete korts haeſtelijck quam te ſterven. Waer door hy ſulcken onmatighen droefheydt maeckte; dat hy uyt deſperatie ſijn ſelven doodt-ſtack. Wederom veel andere menſchen hebben in hun echtſcheydingh veel grouſaem en deſperate droefheden gemaeckt, die d'oorſaeck ſijn gheweeſt van menighe verloren ſiel: welcke droef-

droefheyt vermaledijdt en haetelijck is. Tis waer dat de droefheyt haer voeght naer de liefde die eenich echt verbonden paer malcanderen in't leven heeft ghedraeghen, iae de liefde en schijnt in't leven soo grooten kracht niet te hebben als sy wel werckelijcken aert bethoont naer de doodt, dan voeltmen wat liefde is, in't missen van sijnen vriendt, dan sietmen de liefde spelen en suchtende verdwijnen, d'welck aende liefde vanden lancxt levende meer pijn is om te moeten sterven, als de doodt gheweest is vanden eersten aflijvighen. Wat droefheydt den lancxt levenden daer naer overcompt, wat druck en lijden hy aen sijnen even-naesten siet en schijnen hem gheen droefheyt te wesen, omdat sijn eyghen droefheyt alle andere droefheydt te boven gaet;

Hoe grooter liefde dat
de Trouw int leven erft
Hoe meerder droefheyt oock,
als een van beyden sterft.

Ick gheloof vast dat een oprecht, goedt wel ghevoeght paer (van malcanderen scheydende) en besonder comende een van beyden door een ongheluck tot een rassche doodt, dat den sieckken, ligghende te bedde, en siende sijn doodt voor ooghen, minder droefheyt smaeckt als die in't leven blijft, ick spreke van goet ghevoelen, midts de proeven daer van by my gheploghen worden, in sulcken gheleghentheydt valt de droefheydt licht ende de vreught swaer t'schijnt dat de droefheyt vermeerderende mindert en ghedurich groeyende vergaet.

Waer door het bloeyſel van ons cracht
Verdort, vermindert, en verſmacht.

Eylaes! alſer gheen hulp middelen meer te becomen en ſijn, om ten leſten het verſwackt lichaem, het half ghesloten hert en waterachtighen natuer te verſtercken en de queelende ſuchten daer uyt te iaeghen, dan ſoumen noch wel willen blijven leven, dan ſoumen gheen gheldt ſpaeren, om de medecijnen rijckelijck te beloonen om daer van gheholpen te worden, d'welck te vooren ſonder coſt met een moet-ſcheppende couragie ſou konnen gheſchiedt hebben. Redenen dat een Godtvreeſende en deughtminnende Siel alle droefheyt behoorde te matighen ende niet te leven ghelijck *Arria* huyſvrouwe van *Petus* de welcke (naer het ſchrijven van *Plinius*, hoorende dat haeren man ter

ter doodt verwesen was, en keus hebbende om een doodt te verkiesen die hy wilde sterven:) by hem ghingh, hem cloeckmoedelijck vermanende en steekende in haer eyghen borst eenen poignaert, den selven wederom terstondt daer uyt track, en stervende aen haeren man seyde: *Vulnus quod feci* Pete;*non dolet,sed quod tu facies. Dat is de Wonde ô* Petus? *my selfs ghedaen en smert my niet soo seer als die ghy doen sult.*

Sulcken voorvallen sijnder in groot ghetal gheschiet aen veel menschen, uyt oorsaeck dat hun onmatighe droefheydt sonder vreese Godts was, want de vreese Godts kan alle droefheydt matighen. Willen wy leeren droef sijn naer de siel en natuer, soo behoorden wy den natuer (die niet lieghen en kan) in droefheyt te overwinnen

winnen met een goedt oprecht en Godtvruchtich ghebedt, de vreese Godts ende d'overlegginghe vande toekomende salicheyt. Want aenghesien datter niet en gheschiet sonder den wille Godts soo moet alles aen den wille Godts opgheoffert worden, wy sijn versekert eens te mocten sterven, hoe rijck en hoe machtich, hoe sterck vroom en ghesondt, wy sijn gheschapen om te sterven. *Mille modis morimur mortales, nascimur vno. Sunt hominum morbi mille sed vna salus*, dat is: *VVy worden altemael op een manier gheboren, en sterven op duysent der-ley manieren, duysent sieckten is den mensch onderworpen, ende verwacht nochtans maer een salicheyt.* Om dan wel te moghen sterven soo diendt ons een ghedurich waken en bidden, ons mijden van sonden, Godt lief heb-

hebben en vreesen, op dat wy sijn bermherticheydt in alle teghenspoet van onverwacht ongheluck te vrymoedigher mogen betrouwen. Al had *Samson* de grootste sterckheyt, *Salomon* de hoochste wijsheyt, *Helena* de schoonste volmaecktheydt, *Cræsus* den overdichsten rijckdom, *Alexander* de vroomste wackerheyt, ende *Appelles* de diepste wetenschap der konsten. Sy sijn altemael ghestorven, op een manier ghebooren; en op verscheyde manieren uyt dese werelt ghescheyden. Den stercken *Milo* bleef met sijn handen tusschen eenen opghescheurden boom soo vast gheperst dat hy aldaer, miserabel moest sterven, den Poët *Eschines* sittende in een veldt onder de Sonne om hem te verwermen is haestich gestorven door den Arondt die een schildt-

ſchildt-padde op ſijn cael hooft liet vallen, meynende dat het eenen ſteen was, *Philemon* ſiende aen taeffel eenen ezel comen die de vyghen (daer op ſijnde). ſocht te eten, is van lacchen gheſtorven, den Herder *Crates* werdt inden ſlaep van eenen boeck ghedoodt, den Coninck van Navarre by naem *Carolus*, ſeer ſieck ſijnde, werdt door ordere vande Medecijnen in een lijnwaeten laecken ghewonden dat inden ghebranden-wijn ghetempert was, en comende wat te naer by de keerſſe is de vlam in't laecken gheſlaeghen, en alſoo miſerabel gheſtorven, den Keyſer *Tiberius* werdt van ſijn vrouwe *Agrippina* vergheven en is gheſtorven, *Iulius Cæſar* wert ſonder achterdencken vande doodt, door *Bruto Caßio* omghebracht, *Vitellius* werdt inden

Tijber

Tijber gheworpen, *Henricus* den Vierden Coninck van Vranckrijck wert in sijn koets vermoort, *Carolus* den Eersten Coninck van Engelandt werdt door den bloetdorstighen Raedt van sijn eyghen Parlament onthalst, *Sultan Osman* den Teurckxsen Keyser werdt van sijn eyghen volck gheworght, en duysent meer andere soo Coninghen als Princen, gheestelijcke en wereltlijcke menschen sijn vrempt uyt de werelt ghescheyden ende verscheydelijck ghestorven daer het treurtoneel der doorluchtighe Mannen en meer andere boecken van connen ghetuyghen. Den eenen sterft van een kortse den anderen vande pest, graveel, steen, ende duysent der-ley ander sieckten, den eenen is phlegmaticq, coloricq, watersuchtich, uyt-teerich, en hondert ver-

verſcheyde accidenten en quaelen onderworpen, den eenen verdrinckt, den anderen verbrandt oft wordt doodt-gheſteken, gheſchoten, oft wordt van een onverwachte quaterne t'leven quijt sulckx dat niemandt en kan weten de hoedanicheyt van ſijn eynde, als Godt alleen, daerom behoorden wy al levende leeren te ſterven, want tuſſchen de baecker mat en doodt-kiſt loopt weynich tijdt, tuſſchen de vroe-vrou en graf-maecker is cleyn verſchil, van jaeren. Door een goedt ſterven vercrijght men een ſalich leven, en door een quaet leven een eeuwich ſterven.

Het ghene dat beſtaet
int lichaems eyghendom
Is brooſer als een glas
en weecker als een blom.

Wy en ſijn in dit leven niet te verwachten als de doodt d'eeuwich wel oft d'eeuwich qualijck. Dat is de hel oft hemelrijck. Het leven vanden menſch en is anders niet als een ſchaduwe.

Nihil aliud ac umbra
atque flatus eſt homo. Sophoc.

Niet anders als een ſchaduwe en eenen wint is den menſch.

Ecce ſumus pulvis,
ſumus ecce miſerrima tellus
Et noſtri fugiunt:
(vt lævis aura) dies. Lamp.

VVy en ſijn anders niet
als Wormen aes en aſſen
Hoe ieughdich, ſterck en vroom,
de doodt can t'al veraſſen.
Ons Erf-deel is de doodt,
die niemant niet en ſpaert
Ons eynde is wat ſtroy,
een planck, en ſchupken aert.

(a) *Vt cuſpis ſic vita*
fluit dum ſtare videtur.

Het leven gaet voorby
soo als de waterstroomen,
Al wat het leven is
ghelijck ick by de droomen.
(a)*Oft by een gulde handt*
die op den wijser staet
En wijst ons aen t'ghetal
van elcke ur, die slaet.

Ist dan soo beminde Sielen, wat willen wy droefheyt maecken, en door onmatighe droefheyt Godt vergrammen, ter wijlen ons het sterven ingheboren is, en daghelijckx de proeven daer van sien aen d'een en d'ander, want oft wy suchten, murmureren, klaghen en weenen, ons selven doodt wenschen, wy en komen tot de doodt niet als het ons belieft, maer als het Godt begheert, en dat sijnen Goddelijcken wil is, wy moeten de doodt eens smaecken om eeuwich wel te raecken.

Sulckx dat een matighe droefheydt over het verlies van vrienden gheleghen is in patientie en verduldicheydt. En een quaede droefheydt in murmuratie en gramschap. Wenschende oversulckx dat een ieder van sulcken droefheyt sich mach wachten en in sijn grootste droefheyt sijn selven troosten met sulck-danich ghebedt als hier volght dienende voor alle bedruckte herten die in droefheyt ghestelt sijn.

GHEBEDT

TOT GODT.

O Eeuwich heylich Godt,
oneyndich in u wesen
Voor alle tijdt gheweest
noyt ievers uyt ghereesen,

Eer dat de wereldt stondt,
eer dat de Son oft Maen
Oyt hebben met den dach
oft nacht hun toer ghedaen.
Eer dat het water seegh
van boven uyt den Hemel
Oft eermen kost ghesien,
eenich volmaeckt ghewemel,
Soo was u God'lijckheyt
in volle Maiesteyt,
Soo waert ghy Heer den wegh
van onse salicheyt.
Die mensch ghewordeń sijt
door 't woordt van uwen Vader
En stierft oock voor den mensch,
waert Godt en mensch te gader,
Die hebt des menschen straf
ghedraghen sonder schult
Om uwen Vaders toorn;
te boeten met ghedult,
Door u ghesegent woordt
veel dooden sijn verresen
Ghy hebt veel Crancken door
u heylich woordt ghenesen,

I.N.R.I.
SALIGHE
DOOT
TE BECOMEN
DOOR HET LYDEN
VAN
IESVS CHRISTVS
EN T'MEDELYDEN
VAN DE BEDRVCTE
MOEDER AEN T'CRVYS
MORTEM NOSTRAM MORIENDO DESTRV:

Bewaert my dat ick noyt
mach buyten reden gaen
Als ick in druck en rouw
u offer mijn ghetraen,
Dat ick de droefheyt mach
bematighen int lijden
In het bedencken van
u pijn en bitter ſtrijden.
Ick weet dat u mishaeght
den al te grooten druck
Die inde plaets van trooſt
brenght meerder ongheluck,
Wie iſſer die hem kan
in ſijnen Noodt beclaeghen
Die eens bemerckt u doodt,
en droeve hamerſlaghen
Die u aen t'plompe Cruys
doorboorden handt en voet
Den doodt ſteeck in u Sijd'
waer uyt het heylich bloet
Schier onweerhouwelijck
als vier fonteynen vloeyde
Dat heel Calvarien
(ghelijck den dauw) beſproeyde.

Waer by u Moeder stondt
in desen droeven Noodt
En sach den doodt-steeck aen
van u seer bitter doodt,
En sach dat t'Iodts ghebroedt
u soo veel schimpen verghden
Daer selfs de Son en Maen
hun lichten voor verberghden
En sach u schandichlijck
aen t'Cruys ghenaghelt vast
En sonder hop' van troost
met t'lijden overlast,
Sach gheven uwen gheest,
daer d'aerd' van open scheurden
Waer door den Hemel met
de Elementen treurden,
Daer men de sterren en
planeten sach voor vlien
Dat moest des' Coningin
der Martelaeren sien,
Ick weet dit altemael,
ghy sijt voor ons ghestorven
Heer! ghy hebt weer heirmaeckt
dat Adam had bedorven

Ick weet dat uwe pijn
veer sonder wergae is
Mijn tijdelijck verdriet
heeft gheen ghelijckenis
By al de bitterheyt,
die ghy ô IESV smaeckte
Voor t'menschelijck gheslacht,
waer door den mensch gheraeckte
Vyt alle slaverny,
ons leven was u graf
V doodt was die aen ons
het leven weder gaf.
Heer! laet my dan uyt t'Cruys
ghedurich vreughden suyghen
Dat van ons salicheyt
is een oprecht ghetuyghen.
Mijn Cruys van teghenspoet,
druck, lijden, clapperny
Verlies van goederen,
ten is al gheen copy
By uwe minste pijn
en swaer verdriet te stellen,
Wat wil ick my dan in
t'verlies der vrienden quellen!

Al ſucht ick nacht en dach,
al ben ick uyt ghevveent
Mijn kermen hulp'loos is,
de doodt die blijft verſteent,
K'en vvil gheen reden meer
gaen ſoecken om te claeghen
Maer met den Heer op t'Cruys
vvat lijden en verdraeghen:
Want als ick ſijne ſmert
met rijpheyt overlegh
Soo iaeght ſy uyt mijn hert
de groote droefheyt vvegh.
Wilt my van ſonden dan,
ô lieven Godt bevrijden
En ſtellen inden vred'
met al die my benijden,
Soo als ghy Iacob *hebt*
bevvaert van Eſeus *handt*
En Iſac *van het ſvveert,*
den ouden Loth *van brandt*
En Petrum *van de zee,*
en Paulum *vande boeyen*
En Noe *met ſijn heel Arck*
van t'grouſaem vvatervloeyen

En David *vanden Reus,*
en Ionas *vanden visch*
En Daniel *vanden leeuw,*
in t'doots ghesteltenis.
Susanna *vande doodt*
en t'boevens vals betichtingh
Heel Israel van veel
vervolghingh en ontstichtingh,
En van t'Caldeesch ghedreygh
hebt Abraham *ghespaert*
Hebt Sidrach, Misach *en*
Abdenago *bewaert.*
Bewaert my lieven Heer,
en laet my niet verdrucken
Door een seer haeste doot
en ander ongheluċken,
Wilt uwe straffe roey
toch keeren van mijn huys
En my niet en besoeckt
met al te swaren Cruys
Als ick wel draghen kan,
ontfanght toch mijn ghebeden
Die ick u opwaerts stier
ten hemel van beneden,

Ghy hebt t'rantſoen betaelt
van onſe ſalicheyt
Dat is u eyghen doot
die t'leven heeft bereyt.
Soo mijne ſiel eens dorſt
naer hemel rijcke gaven
Ghy kunt haer trooſten, en
met uwe grati laven,
Ghy kuntſe ſtraffen oock,
ſoo ſy u niet en dient
En ſoo ſy meer het quaet
als uwe goetheyt mint.
Die hebt Senacherib
op eenen nacht verſlaeghen
En David oock gheſtraft
met veel der-hande plaeghen,
Hebt ſmettelijck vervuylt
Egyptens watervloet
En watter was ontrent
doen ſticken in ſijn bloet,
g'Hebt vorſſen, luyſen en
ſprinckhanen, koud' ſerpenten
Vier, ſolpher, peck en vlam,
en andere tormenten.

Ghesonden uyt de locht,
daer med' den mensch ghequelt
Iae tot de beesten toe
en graenen op het velt.
g'Hebt Pharo inde zee
met sijn heel heir doen smachten
Doen schijnen duysternis
by daghen als by nachten,
Met hongher, dieren-tijt,
en pest den mensch gheplaeght
Met heete blixemen
ghebrant, ghestraft, veriaeght,
En wederom ghesalft,
ghetroost en rust ghegheven
Tot voorderingh der weth,
en d'eynde van het leven,
Ghy hebt het grond'loos nat
der zee gheheel verdrooght
Om daer vry door te gaen,
en naermaels weer ghehooght,
g'Hebt uyt de steenen rots
claer wateren doen perssen:
Om dat heel Israel
sich sou daer aen ververssen,

En hunnen honghers noot
met quackelen versaeyt,
Oock hunnen appetijt
met Manna *heel ghepaeyt.*
Alghever, Sondaers vrees,
verlosser vande menschen
Hertkender, sielens troost,
al t'gheen dat ick kan wenschen
Van uwe Maiesteyt,
en is niet anders Heer;
Als ruste voor mijn siel,
en dat ick uwe eer
Ghedurich lieven mach,
en door t'gheloof verheffen
En dat gheen rasse doodt
mijn hert en siel mach treffen.
Ick eynd' dan sonder eyndt
te maecken van u lof
Ick offer u mijn siel,
Want t'lichaem is maer stof.

EYNDE.

Bemerckingh wat het ghebedt is, en hoe profÿtig.

HEt ghebedt is een voorbiddinghe, een verſoeckinghe een mondelingh requeſt oft bede dat ghepreſenteert wordt voor den throon der Goddelijcke rechtveerdicheyt, verſoeckende bermherticheyt voor de ghene die in't vagevier lijden, het ghebedt der levende is voor hun ſielen dienſtelijck, en voor de overledene dient de verwervinghe ende voldoeninghe, dat is het verwerft en voldoet voor haer lieden, het vercrijght op de werelt voor de bedruckte trooſt, voor de benauwde hulpe, voor de ſiecken ghesontheyt, voor de ghevangene verloſſinghe, voor de vremde, herberghe, voor de hongherighe

en

en dorstighe , spijs en laeffenis, voor de verlatene toe-vlucht ende alle segenen die jemandt mach bedencken , ofte wenschen , niet en isser dat den duyvel meer behaet als het ghebedt , om dat hy door het ghebedt veriaeght wordt , want uyt het ghebedt compt berou der sonden ende bekeeringh van en quaet leven een bekentenis van sijn eyghen fauten , verweckt tranen die af-wassen de sonden ende alle smetten van de siel,die sijn fauten en sonden niet en belijdt en can tot gheen berou gheraecken, want de belijdenis het berou voorts brenght. Dauid heeft sijn fauten van oncuysheyt beleden, *Petrus* sijn fauten van verloocgheningh, *Maghdalena* haer fouten van lichtverdicheyt, de Moordenaer sijn fouten van bloetdorsticheyt,

heyt, en meer andere. Welcke gratien ghegront-veſt ſijn gheweeſt en noch ſijn op een oprecht goedt ghebedt tot Godt. Het gebedt vervoordert alle wercken, door 't ghebedt werdt het landt vanden *H. Iſodorus* patroon van Madrid: in Spangnien, vande oſſen, door hulp. der H.H. Enghelen gheploeght, door t'gebedt vande *H. Eugenà* viel den tempel van *Diana*, door 't ghebedt van *Dauid*, werdt het vier uytghebluſt, t'ghebedt van *Hilarius* verwerft reghen, 't ghebedt van *Iacobus* doet de liſten vanden duyvel te niet, t'ghebedt vanden Salighen *Innocentius* heeft ontdeckt groote dievery, ende meer andere exempelen connen aenwijſen de cracht van het ghebedt ghelijck het overpeyſen vande vier-uyterſte, ende beſonderlijck

het

het bedencken van dat ſtrengh oordeel, als de bloedt-gierighe doodt de werelt ſal door-wandelen, die niemandt ontkomen en kan, als de oorloghen, hongher, peſt, door de onſteltenis des lochts, quade winden, zee ſtormen vervolgingh van Antechriſt, de beroerte der Elementen, d'aert-bevinghen, donder en blixem, anxſt en vrees, d'invallen der huyſen, t'verſincken van ſteden, t'vier-ſpouwen der berghen, t'doodt-ſlaghen der menſchen en ſulck-danighe ſchrickelijcke tormenten ghefondeert is op de uyterſte vrees des doodts die in't hert vanden menſch wordt ghedronghen. Soo iſt dat oock het bedencken vande doodt doet gedurich den menſch Godt vreeſen, en door t'ſterven leert ſterven.

Wat den menſch is en wat hy naermaels weſen ſal.

Quid ſis, quid fueris,
quid eris ſemper mediteris.
Vna eſt vivendi
ac moriendi regula recta
Vt moriare pius,
vivere diſce pie.

Wel leven en wel ſterven is den beſten reghel Godtvruchtich te ſijn, want de Godtvruchticheydt gheeft een goedt leven en ſalich ſterven.

In't vijfde boeck der oudt Vaders hebben wy datter dry crachten ſijn van Satan uyt de welcke d'oorſaeck van alle ſonden voortkomen. D'eerſte is *Verghetelÿckheyt*, de tweede *onnaxſaemheyt* ende de derde de *begheerlÿckheyt*, want de verghetentheydt brenght de onnaxſaemheydt voort, ende de begheerelijckheydt wordt vande onnaxſaemheyt voort ghebracht, door de begheerelijckheydt valt den

den mensch in sonden, maer indien het herte soo wijs en voorsichtich is dat het de verghetelijckheyt verworpt, soo en sal de onnacxsaemheydt gheen plaets vinden, en indien wy niet onnaxsaem en sijn soo sullen wy vande begheerelijckheyt bevrydt worden, ende als wy vry vande begheerelijckheyt sijn, soo en sullen wy door de hulpe van Godts gratie tot gheenen val komen. Hier in consisteert de perfectie van eenen mensch, soo wanneer hy dese voorseyde lessen met een goedt verstandt kan onderhouden en pleghen, daer het ghebedt de eenighste hulp middel toe is, dan sou den mensch sijn droefheyt soo niet vieren, maer door het ghebedt verdryven. Ick lees hoe dat binnen Atthenen eens werdt ghespelt een kamer spel,
uyt-

uyt-wijſende veel treurighe Actien, alwaer veel weedom werdt ghemaeckt, ſeer beweeghelijck voor alle omſtaenders, in welcke comedie den principaelſten Acteur by naem *Polus*, int verborghen op het tonneel had gebrocht het verdort ghebeente van ſijnen af-gheſtorven Sone, d'welck in een kiſt gheſloten was, en dat ter ſaecken hy te beter ſijn treurighe perſonagie ſou konnen uyt-wercken, ſijn ſelven meer te connen doen ſuchten, en ſijn ghemoedt tot treurighe actie te beweghen. Soo machmen wel ſegghen met den gheleerden *Petronius Arbiter* (die de heele werelt ghelijckt by een Camer-ſpel) dat den menſch al menichmael voor de werelt aen doet het mom aenſicht van droefheyt en inwēdich geen droefheyt en heeft, om dat de verghetelijck-

heyt meer cracht heeft als de natuer. De begeerelijcheyt tot andere wellusten baert de vergetelijckheyt en daer uyt volght de begeerlijckheyt ergo het sijn al gheveynsde Camer-speelders als eenen *Polus*, daer gheen ghestadicheyt in en is, maer ist dat wy ons droefheyt willen verdryven soo moeten wy die verdryven met meerder droefheyt te bepeysen, *Contraria contrarijs Curantur.* Dat is het contrarie wort door het contrarie ghenesen, als wy inde uyterste droefheyt ghestelt sijn, soo moeten wy in't spelen van ons treurighe actien, op het toneel van ons ghepeysen brenghen de droeve misterien van die seven weeden van onse seer bedruckte Moeder Godts *Maria*, want gheen instrumenten soo fel die oyt eenighe Martelaeren hebben ont-

sielt

ſielt, gheen verlies van vrinden, gheen, de grootſte omghelucken die iemandt ſijn overcomen jae ſelfs de afgheſtorven lichamen van u eyghen Ouders broeders en ſuſters vrou of man en connen u in't aenſien ſoo droef maecken en ontſtellen, oft de overgroote droefheydt can verdreven worden, in't overpeyſen van een der voorgheroerde ſeven, droeve miſterien, ſeven miſterien die ſeven duſent tranen connen doen ſtorten, hondert duſent ſuchten verwecken, en alle andere ſuchten en tranen over 't verlies van vrienden en goederen, doen verdryven, wie kan deſe ſeven droefheden der martirien overlegghen ſonder ſuchten en tranen te ſtorten, en ſonder andere tijdelijcke droefheydt te veriaeghen, en droefheydt over ons ſonden te ver-

verwecken. *Maria* nochtans heeft dese droefheydt alleen niet moeten smaecken in haer herte, maer oock in haer siele ghevoelen, en hoe groot, en onlijdelijck dat de selve was sy heeft het sweert der droefheydt in haer siel ghevoelt sonder verlies van suyverheydt, sy heeft den iever der Apostelen ghehadt sonder vrees, de geleertheyt der Doctoren sonder eynde de standtvasticheydt der Martelaeren sonder strijdt, en strijdt sonder verlies, d'onnooselheydt sonder simpelheyt, al scheen haer heylighe siel uyt het lichaem gheruckt te sijn, sy bleef stantvastich al waeren de suchten in het hert ghekanckert, sy en werdt niet ghekrenckt; willen wy dese oprechte Moeder der Martelaeren, den spieghel van allen druck en lijden naer-volghen, laet ons in haer

haer droefheden ſpieghelen , en daer naer leven , laet ons met een inghekeert gepeys , eens beſchouwen en voor eerſt bemercken de eerſte droefheyt , die *Maria* ghevoelt heeft inden Tempel , als ſy op Godts Autaer haer twee onnooſel tortel-duyfkens heeft gheoffert en hoorde ſegghen van *Simeon. V ſelfs ſiele ſal een ſweert door-gaen.*

Het ſweert van Simeon.

V ſelfs ziele ſal een ſweert door-gaen.
Luc. 2. v. 35.

Op d'eerste droefheyt van MARIA.

PEyst eens Godt-vruchtighe Sielen, hoe dat teer Maeghdelijck herteken moest gestelt sijn, als *Maria* hoorde dese eerste aenstaende droefheyt, kost den Coninck *Balthasar* meerder weedom, verslaghentheyt, vreese en achterdencken van de doodt hebben, siende geschreven *Mane thetel phares, morghen suldy sterven*: Als dese heylighe Maeght *Maria*, die hoorden, een waerachtighe parabel, *V selfs Siele sal een sweert door-snijden*; *Balthasar* was een Heyden die dese voorlegghingh niet en gheloofde, maer *Maria* was vol betrouwen die wel wist dat dese parabel sou waer vallen. Alsmen seydt aen iemandt die sieck te

bedde leydt dat hy ſich moet bereyden om te ſterven, want dat hy gheen avondt oft dach en ſal hebben, dat ſijn ure haeſt komen ſal, datter gheen hulp meer en is, den ſiecken menſch nochtans, heeft een ghedurighe hop'om te gheneſen, eenen die op zee is, en in perijckel van te verdrincken, heeft hope om daer uyt te gheraecken, en ter contrarien eenen miſdaedighen ſittende op den hals, die ſijn ſententie ghecreghen heeft om te ſterven, is ſonder hope, gaende naer het ghericht om ghedoodt te worden. Soo was *Maria* gheſtelt hoorende deſe droeve ſententie vanden Prieſter *Simeon* die ſy wel wiſt en ghevoelde waer te weſen, en hebben wy dan gheen reden om ons droefheyt int overlegghen van dit myſterie te verdryven, ende ter eeren van deſe al-

alderdroefſte Vrouwe (in haer droefheyt trooſtende) te ſegghen.

GHEBEDT

Op de eerſte droefheyt.

O Heylighe Moeder Godts, mijn eenighe hulp inden noodt, mijn voorſpraeck in druck en lijden, ick bevele mijn ſelven in u ſoete beſcherminghe ende inden ſchoot van u bermherticheyt, nu ende inde ure van mijn doodt, ick bevele u mijn ſiel ende lichaem alle mijn hope, liefde, teghenſpoet en miſerie, mijn leven, en ſonderlingh d'eyndt van mijn leven op dat ick door u hulp ende verdienſten, door mijn verdienſten der deught vande verdienſten ons Salichmaeckers IESV Chriſti uwen Sone mach deelachtich weſen, gheeft ghenadighe

Coninghinne der Hemelen , dat ick door u hulp en voorſpraeck, als ick met ſiel en lichaem ſal verrijſen,ende van alle mijn wercken rekeningh gheven, dat ick d'eeuwighe pijnen der verdoemeniſſe mach ontgaen , ende de eyndeloose vreught becomen , gheeft ſoetſte meeſterſſe der Enghelen dat ick de cracht van u bitter droefheydt die ghy int opoffren van uwen eenighen Sone onſen Salichmaker inden tempel, hebt ghevoelt hoorende de voor-verhaelde woorden van *Simeon*,Godt altijdt mach vreeſen , ende gheen wereltſche droefheydt achten als de droefheyt van berou der ſonden , want die Godt vreeſt en lief heeft tot het eynde van ſijn leven, heeft ghenoech gheooſt in lijden en teghenſpoet, en ſal int uyterſte naeſt by trooſt ſijn die ſterft gheruſt

ruſt, en ſeylen naer het compas van ſalicheyt, Amen. *Pater noſter, Ave Maria.*

Een ander Ghebedt.

ALderliefſlijckſte Moeder *Maria* u heylighe Miſterien van ſoo veel droeve weeden die ghy in u Maeghdelijck hert ghedraghen hebt, ontwercken ons verſmoorde conſcientien, ſy wederhouden onſe quade gheneghentheydt, ſijn de beſte raedtſ-mannen aen eenen menſch om ſijn voorvallen uyt-te-wercken inde deught, als weſende een doodtbedde daer den menſch ſijnen uyterſten wille op diſponeert, als weſende waerachtighe prophecijen dat den menſch op deſe werelt niet en ſal overcomen tot het eynde van ſijn leven, als druck en lijden daer ghy *Maria* den menſch

in hebt voor-ghegaen ghelijck de prophecije van *Simeon* u ghewaerschouwt hadde, ick sien inde werelt selden eer sonder laster, selden vreught sonder druck, selden voorspoet sonder teghenspoet, selden hope sonder vrees, selden liefde sonder haet, selden ghesontheyt sonder quael, ende selden rust sonder onghemack; ick weete seer wel ghenadighe Princersse der heylighen, en troost der verlatene menschen datter veel menschen meynen volmaeckt te sijn, meer hellende naer een beestelijcke als menschelijcke natuer, die door hun hooverdy hun eyghen cranckheydt niet en bekennen, maer de suycker-soete vleyerijen des werelts soo in-suyghen, noodt wetende van teghenspoedt noch sieckte des lichaems ghevoelende,

veel

veel min u droefbeden in't lijden van uwen Sone bepeysende, daer den gheleerden heere *Constantijn Huyghe* in Hollandt wel van seydt aldus.

t'Sijn menschen inden schijn van menschen min als mensch en meer als beesten sijn.

Laet my goede vrouwe ; soo veer niet verloopen dat ick met eenighe ghebreken des lichaems in leven en manier van leven, besmet worde maer dickwils bedencken u bitter droefheyt :

WAt was anders dit te segghen
Als gy op t' Altaer ginght leggen
Twee cleyn Duyfkens, dan de smert
Die ghy draghen sout int hert.
Tortel-duyfkens leeren suchten
Alser een van twee moet vluchten
Door de doot, soo sietmen rouw
Op-staen tusschen man oft vrouw.

Soo daer een van twee moet sterven
Dat den man de vrouw moet derven
Dat de vrouw verliest den man
Ach! wat comter anders van,
Als veel droeve kommer daghen
Die als wormen t'hert door-knaghen
Vol van droefheyt, en allendt
Die ons smerten sonder endt.
Lieve Maeghet soetste Vrouwe
Die sijt Moeder vanden rouwe
Laet t'beginsel van mijn pijn
Van u pijn deelachtich sijn,
Laet t'verlies van mijne vrinden
in u weeden troostingh vinden
Laet hun sijn de prophecy
Van d'aenstaende melody.
Die wy naermaels sijn te wachten,
Daer d'eyndt is van druck en klachten
Diemen op de werelt smaeckt
En daer door ten hemel raeckt.
Wilt Godts straffe straf ontvleug'len
En met uwe hulp beteug'len
Dat ick in gheen sonden val
En verlies Godt mijnen Al.

Die besoeckt ons siel van binnen
En ons hert kent met de sinnen,
Gheeft my Moeder ende Maeght
Dat mijn siel aen Godt behaeght,
Dat ick my noot mach verblijden
Als in uwe pijn en lijden,
Dat ick in mijn stervens noot
Mach voldoen de tweede doot.

De Vluchte naer Egypten.

Surge & accipe puerum & Matrem eius, & fuge in Ægyptum. Matth. 2. V. 13.

Aen-

Aenmerckinghe op de tweede mysterie der seven Weeden.

STaet op, ende neemt het Kint, ende sijne Moeder, ende vlucht naer Egypten. Matth. 2. v. 13.

Descendit Abraham in Ægyptum vt peregrinaretur ibi. Gen. 12. v. 10.

Abraham is uyt sijnen lande gegaen in Egypten op dat hy daer sou pellegrimasie doen. Gen. 12.

Rebecca de huysvrouw van *Isaac* hoorende dat *Esau* haeren Sone op *Iacob* sijnen broeder ten uytersten verstoort was dreyghende hem doodt te slaen, om dat hy listelijck sijn vaders benedictie ghecreghen hadde heeft tot *Iacob* gheseydt: *Staet op ende vliet tot* Laban *mijnen broeder te Haran, ende ghy sult by hem woonen een luttel daghen tot dat die hittighe gram-*

schap

schap uws broeders gheswicht sy ende dat sijnen thooren op-houde, ende dat hy verghete allen t'ghene dat ghy teghen hem ghedaen hebt. Gen. 27.

BEminde Sielen hier dient een rijp oogh-ghemerck geslagen op dese dry voor-vallen, die alle dry bestaen in ontvluchtingh oft ballinghschap, de welcke niet en baert als vrees, achterducht en becommernis des ghemoedts, de vrees is seer vrempt van gedaente, om dat sy de siel en lichaem ontstelt en ghemenght is met duysent quellinghen die de rust en couragie berooven door veel onghevallen die daer uyt ontstaen. Den eenen mensch die op zee is vreest te grondt te gaen, den anderen die inden crijgh is vreest t'leven te verliesen, die sieck is vreest te sterven, die droef

is

is vreeſt voor t'water laeyen, die coop-handel drijft is in anxt van banckeroeten te krijghen, die ſtaet-gierich is vreeſt uyt ſijn plaets van officien gheſtooten te worden, iemant die liefde draeght vreeſt dat ſijn aenſoeckingh ſal af-gheſlaghen worden, en met ſoodanich duyſent verſcheyde anxten en becommerniſſen is den menſch nacht en dach beſeten, maer de grootſte vrees van al, is t'perijckel van ſijn leven te verliesen. *Abram* in Egypten gereyſt ſijnde daer hy vrempt en onbekent was vreeſde om de ſchoonheydt van ſijn huyſvrouwe *Sara*, het leven te verlieſen, vervolghens *Iacob* ſijns broeders toorn ontvlucht ſijnde en wetende dat hy van hem vervolght werdt, was in anxt om te moeten ſterven. *Maria* de ſuyvere Maeght en Moeder

der des Heeren is naer Egypten ghevlucht met haeren eenighen Sone om het bloedt-dorstich vervolgh van *Herodes* te ontgaen, vreesende t'leven te verliesen, in wie kan de vreese meerder cracht uyt-wercken als in't herte van een oprechte Moeder als wanneer de tyrannie van haeren vyandt is uytgebraeckt om het bloet van haer teere vrucht te drincken, d'exempels van dat onnoosel bloedt-bad van soo veel teere suyghelinghen en twee jarighe mannekens (die *Herodes* doen moorden hadde, om daer onder te vinden den liefsten Sone van *Maria*) gaeven haer sulcken vrees en schroom dat *Maria* niet en ontsach met hulp van haeren ghetrouwen bewaerder den *H. Ioseph*, te vluchten door bossen en speloncken, met de grootste ver-

vaert-

vaertheydt die iemandt kan bepeysen, wel wesende versekert dat sy in vyandts landt was daer de moordadighe beulen soo overvloedich waeren om onnoosel bloedt te storten en *Herodes* te voldoen, dat sy qualijck iemandt in't ghemoedt quam, oft werdt overdruppelt met anxtich sweet van schroom, en vrees van te verliesen dat sy meer beminde als haer eyghen selven, daer en rees niet een bladt vanden boom, oft daer en ruysten niet eenen voghel inde locht, oft en blaesden gheen het minste windeken, het docht aen *Maria* te wesen den galm van het vermaledijdt vonnis van *Herodes*, het ghekletter vande poignaerden der moordenaers, het ghejammer van die onnoosel kinderkens, het gheween van de desperate moeders, eyndelijck de droe-

ve

ve bloet-ſtortingh die t'alle kanten ghedaen werdt, ſulckx dat den anxt en vrees van *Maria* met geen menſchen vrees te verghelijcken is, haer vrees was ſoo groot als haer droefheydt, en niet min de droefheydt als haer vrees, haer droeve verſuchtingh, was een ſuchtende banghe en kille droefheydt om dat haeren Sone, die den Salichmaker des menſchen, den Schepper des werelts den oppersten Coninck en onſterffelijcken Godt is, van ſijn onderſaeten die hy uyt ſlijm der aerden voortghebrocht heeft, uyt een landt dat hem eyghen was, moeſt ghebannen worden, de ſlaef bandt hier ſijnen eyghen heer, die ghevreeſt moet worden, vreeſt ſelfs ſijn ſchepſel, die de doodt vertreden heeft vreeſt hier de doodt, ô wat ongrondeerelijcke goedt-

heyt,

heydt, den heer die op eenen ooghenblick de werelt kost vernie-tighen, de Moorders doen ver-sincken en straffen, vreest om door dese vrees tot meerder vrees te comen, de doodt te sterven om ons daer door te doen leven, en wilt dan beminde Siel, gheen vrees hebben voor verlies van vrienden, oft werelts goedt, maer vreest uwen Heer uwen Godt te vergrammen, door de sonden, en als ghy sijn vrees lief hebt, soo suldy selfs de doodt niet vreesen want die van herten Godt vreest, sal in sijn uyterste van des doodts vrees bevrijdt wesen, de vreese des Heeren is t'beginsel der wijs-heyt, dese vrees is in't doodt-bed den eenighen troost voor de Siel als sy uyt lichaem scheyden sal, eyndende alsoo met dit volghen-de ghebedt, sullen eens aenwijsen

de

de derde droefheyt die *Maria* met een dry-dobbel vrees in't hert ghevoelt heeft, in't verlies van haeren liefsten Sone onsen Salichmaecker.

GHEBEDT.

Op de tweede droefheyt.

O Soete en lieve Moeder, die met soo swaeren anxt en bitter vrees hebt ghevlucht naer Egypten om de doodt van uwen eenighen Sone in't vervolgh van *Herodes* te ontcomen gevoelende in u Maeghdelijck teer hert sulcken droefheyt, datse niet bitterder en sou konnen sijn hebben, al had uwen soeten Sone alree de doot ghesmaeckt ghehadt, wy bidden u om sulcken gratie dat wy niet anders en mogen bedencken als de droeve passie die uwen IESV on-

onſen Salichmaker geleden heeft die gy *Maria* van eerſt tot leſt ghevoelt hebt, bidt voor ons, helpt ons door u voorſpraeck, dat wy in onſe bedroefde ballinckſchap in het dal der tranen moghen deelachtich weſen van uwe ballinckſchap in Egypten, dat wy alle moeyelijckheyt, van lijden en verdriet, alle perijckelen, miſerien, droefheden en ſuchten verduldichlijck ende gherne ter liefde van u ende uwen Sone verdraeghen, op dat wy uyt deſe ballinckſchap des werelts verloſt ſijnde, u met uwen Sone in ſijn eeuwich rijck mogen aenſchouwen, Amen. *Pater noſter, Ave Maria.*

t'Verlies van't twaelf-jaerich Kindt.

Siet, uwen Vader, ende ick bedroeft zijnde sochten u. Lucæ 2. v. 48.

Aen-

Aenmerckinghe op de derde Mysterie.

GHEBEDT.

O Wijsen Sone Godts, ô opperste wijsheyt der Doctoren, die veel meer gheestimeert hebt het rijck van uwen Hemelschen Vader als de tranen van u sterffelijcke Moeder op dat ghy my leeren verachten soudt alle menschelijcke wellusten en wereltsche playsieren die niet en sijn als ydelheden en verganckelijcke dinghen verweckt my ô soeten Heere tot een oprecht berouw der sonden, op dat ick u gratie niet en come te verliesen, en soo ick die verloren hadde, dat ick de selve door een beternisse van leven mach vinden, niet anders

ders en wenſche ick Heer , niet anders en begheer ick als u benedictie op deſe werelt,en d'eeuwich leven naer mijn doodt , ick bidde met alle ootmoedicheydt die ick kan imagineren oft bedencken door de onnooſelheydt van uwe ouders dat ick door u gratie, u; die verloren waert altijdt mach wenſchen , en wenſchende, neerſtichlijck ſoecken, en ſoeckende gheluckich vinden , en vindende ieverich beminnen, beminnende ſorchvuldichlijck mach bewaeren , en bewaerende noyt en mach verlieſen , Amen. *Pater noſter* , *Ave Maria.*

De grati vanden Heer
Is't licht van onſe ſiel
Verloor vyt iemandt meer,
Als die haer cracht ontviel?

Soo

Soo die verloren is
Door allen ons boos quaet
Bidt Godt vergiſſenis
Sijn grati open ſtaet
Want die ſijn grati vindt
Bleef noyt verloren menſch
Hy is des ſielens vrindt
En altijt onſen wenſch.

Ontmoetinghe des Moeders.

*De alderbedroefste Moeder komt ha-
ven doorwonden Sone in't ghemoet.*
S. Bonavent. lib. medit. vit.
Christi cap. 77.

Be-

Aenmerckinghe op de vierde mysterie van droefheyt.

DE alderbedroefste Moeder, compt haeren doorwonden Sone in't ghemoet, draeghende sijn Cruys naer den bergh van Calvarien om voor den mensch daer aen te sterven, wat sinen bedenckweerdighe materie is dit godtvruchtighe Siele. Hier gaetmen het Cruys rechten als een leer van *Iacob: Vidit in sumnis scalam stantem super terram* Gen. 28. v. 11. Hy heeft in sijnen droom een leere ghesien op der aerden die met het opperste eynde den Hemel raeckte, ende die Enghelen Godts klommen daer lanckx opwaerts ende nederwaerts, ende den Heere rustende op die leere, segghende tot hem: ick ben die

Heere *Abraham* uws vaders Godt ende Ifraels Godt *Gen.* 28. Dit Cruys dat Godt felver heeft ghedraeghen om aen te fterven is de leere vanden Hemel om daer op te klimmen naer onfe falicheydt, op welcke leer Godt niet gheruft en heeft, maer is daer op in alle pijn, onruft, miferie en fmert voor den menfch gheftorven. Dit was al te fcherpen fweert van droefheydt voor *Maria* te fien haeren Sone den fwaeren laft draeghen van onfe fonden, te fien gaen als eenen *Ifaac* gheladen met een buffel houdt om op-gheoffert te worden, onnoofel en willich, waerom en quam daer gheenen Enghel uyt den Hemel die de wreede beulen der Ioden de handen hiel als fy befich waeren om defe droeve en alderdruckelijckfte offerhande te doen. Eylaes daer en is ghee-

gheenen trooſt,gheen medelijden gheen hulp, *Maria* volght haeren Sone ſy ſiet hem ſoo droeven voetſtappen treden die in ſijn heylich bloedt gheverft en af-gheteeckent bleven ſtaen op der aerde, ſy ſach hem uyt-trecken het kleedt dat in ſijn toe-gheſtolde en diepe wonden ghebacken was en nu wederom gheopent en ververſt werden,ſy ſach hem ſoo menichmael ter aerden ſuckelen ſonder compaſſie, ſoo meenich ſtoot en ſlach gheven, ſy ſach hem op dat Cruys recken en ſpannen als een ſnaer en tot ſchandael van alle de werelt naeckt en bloot oprechten: en niet en werdt hem aenghedaen, hy was patientich hoe ſchandich en pijnelijck, hoe droef en doodelijck, hoe ſmertelijck en allendich dat Godt onſen Salichmaecker ghetracteert is de

ſiel van *Maria* heeft dit altemael ghevoelt. Laet ons dan in allen onſen teghenſpoet, lijden en miſerie het Cruys Chriſti helpen draghen, want door lijden is den Hemel te winnen, al iſt dat Godt den hemel noch al beter koop gheeft als hy hem ſelfs ghecoſt heeft. D'Apoſtelen, en alle d'andere heylighe Martelaeren ſijn door t'lijden ſalich gheworden, *Maria* is door t'lijden de Coninghin der Hemelen, Chriſtus heeft door t'lijden den Hemel ghewonnen en de doodt vertreden, daerom voerde de *H. Thereſia* in haeren ſchildt, deſe woorden: *aut pati aut mori*, *oft lijden oft ſterven*, en ſegghende ſeer dickwils, Heer; dat ick wiſt tot morgen te leven, ick ſou van droefheydt ſterven, ſoo volghden ſy den ghecruyſten Bruydegom in ſijn lijden naer,

het

het lijden was haer leven, sy en hadde gheen ruſt inde ruſt, ſy ſocht van alle kant met lijden be-ſtormpt te worden om ſtormen-der-handt den hemel in-te-ne-men. Sy wiſt wel dat den hemel ghewelt lijdt en dat door t'lijden, en ſtormen, die te becomen is, *Sic itur ad aſtra*, ſoo gaetmen naer het eeuwich leven, alſmen eens mediteert op de verduldicheydt, ſoete onnooſelheydt, goedtheydt en couragie van onſen Salich-maecker, hoe ghewillich hy dat ſwaer pack des Cruys heeft voor ghedraeghen, wy ſouden al vly-tiger ſonder te ſtenen ofte kreu-nen, al lanckmoedigher ſonder te klaghen, en ghewilligher ſon-der teghen-ſpreken ons in't lijden verblijden. Leert dan ô Siel van dit goddelijck voorbeldt hoe ghy den opperſten Heer ſult met lij-

den behaghen en in't lijden naervolghen ſegghende dickwils:

GHEBEDT.

O Lieven gebenedijden Heer mijnen Godt met wat tongh ſal ick konnen uyt-ſpreken de doodelijcke pijn die ghy in't draghen van u Cruys gheleden hebt, laet my daer ſulcken ghevoelen en medelijden van hebben dat ick niet anders en mach bepeyſen en dencken met wat ſuere voedtſtappen dat u goddelijcke Majeſteyt met den balck-boom des Cruys ghegaen hebt naer de ſlach banck van u doodt laet my ghedurich inde ghedachten hebben die grouſaem wonden die door t'Cruys u heylighe ſchouwer ghebroken en door-geſleten hebben. Laet my altijdt voor ooghen hebben

ben dien ſwaren val die ghy ghedaen hebt met het Cruys eer den ſuerẽ cruys-wegh voleynt was op dat ick dickwils gevallen hebbẽde in ſonden, mach op-ſtaen en noyt meer en valle ende ſoo mach opſtaen oft ick noyt ghevallen en hadde, laet dit gheſchieden Heer, door u gratie en benedictie, en dat my die gheleyde inde ure des doodts naer den Hemel. *Pater noſter, Ave Maria.*

Een ander ghebedt.

Sancti Auguſtini l. medit. c. 6.

V*Ide (Clementiſsime Pater) immaculata veſtigia, quæ non ſteterunt in via peccatorum, ſed ſemper ambulaverunt in lege tua diris configenda clavis, & perfice greſſus meos in ſemitis tuis: & fac me odio habere omnes vias iniquitatis: & fac*

me propitius viam veritatis eligere. Oro te Rex Sanctorum, per hunc Sanctum Sanctorum, per hunc redemptorem meum, fac me currere viam mandatorum tuorum, vt ei valeam spiritu vniri qui mea non horruit carne vestiri.

Dat is:

Siet (Sachtmoedighen Vader) de onbevleckte voetstappen die niet gheftaen en hebben inden wegh der Sondaeren, maer hebben altijdt ghewandelt in u weth om door de straffe naghels door-boort te worden, volmaeckt mijn treden in u voedt-weghen, ende laet my behaeten allen de weghen van onrechtveerdicheyt, ende laet my ghenaedichlijck den wegh vande waerheydt kiesen ende in-treden. Ick bidde u Coninck

ninck der heylighen, door desen heylighen der heylighen, door desen mijnen verlosser, laet my den wegh van u gheboden in-loopen op dat ick met hem inden gheest vereenicht worde die niet ghevreest en heeft met mijn vlees bekleedt te worden.

Het hanghen aen't Cruys.

Zijne Moeder ſtondt by het Cruys.
Ioan. 19. v. 25.

Aen-

Aenmerckinghe op de vijfde Mysterie der droefheyt.

DE ghedachten en werckelijcke sinnen van een devote siel sijn veel bequamer om de rouwhertighe suchten van *Maria*, (siende haren Sone onsen Salichmaecker aen het plompe Cruys soo schandighen doodt sterven) te begrypen als wel mijn penne bequaem is om de diep-suchtighe smert van *Maria*, en doodelijcke pijn van haeren soeten Sone voor ooghen te verbelden, allen de blasphemien, allen de schimpen en spotternyen, der Ioden, allen die hert-brekende klachten van *Maria* die doodt-vervighe lippen en half ghebroken ooghen, den spraeckloosen mondt vol droeven troost en lamentatie, die uytghe-

ghereckte ghebenedijde Armen en Beenen met het door-steken Herte van onsen lieven Salichmaecker, en konnen met gheen pen beschreven oft door een Seraphinsche tonghe soo uytghesproken worden ghelijck inden alderdroefsten dach des werelts op den bergh van Calvarien ghesien is, iemandt die eens rijpelijck gaet overweghen, hoe dit Moeders hert moest ghestelt wesen, terwijlen dat haer hert allen het lijden vanden Sone ghevoelde tot den lesten ooghen-blick toe, denckt eens Catholijcke Siel wat differentie dat dit was, Godt te sien in volle glorie op den bergh Thabor, en hier in sulcken allendighen staet; op Thabor vol straelen en als een Son, en op Calvarien vol doorens en als een bloedt-bad. Heeft *Maria* gheen reden

reden ghehadt om te ſegghen: Is dit mijnen Sone? Is dit mijn Kint? die ick aen mijn Maeghdelijcke borſten den dorſt ghelaeft heb, en hier met gal en edick ghelaeft wordt, is dit mijnen Godt? die onder de Cherubinen triumpheert, en hier onder de moordenaers, mijnen Godt? die aenbeden wordt inden hemel van duyſende Enghelen ende hier op der aerde van duyſende menſchen verſtooten en veracht, die met dry vingheren de wereldt kan dwinghen wordt hier met dry naghels op het cruys ghenaghelt, daer hanght hy vol ſmert en pijn die de vreught is vanden hemel, die ons altemael ghebenedijdt, wordt vanden menſch hier vermaledijdt, is dit mijnen eenighen Sone, die ſoo ſchoon is, en hier ſoo miſmaeckt, is dit den opperſten

ſten Rechter die van de wormen veroordeelt wordt tot het Cruys vloeyt tranen uyt mijn ooghen, verdrinckt mijn ooghen op dat ſy ſoo droeven ſpectakel niet en ſien, vloeyt tranen, en houdt niet op van vloeyen noch nacht noch dach, want de droefheydt niet voorder en mach. Voorwaer de droefheydt van *Maria* is ſoo groot gheweeſt als een zee, *Sara* heeft gheweent over de doodt van haeren lieven Sone *Iſaac*, *Maria* over haeren Sone die t'al gheſchapen heeft, *Agar* weenden over de doodt van *Iſmael*, en *Maria* over de doodt van Chriſtus die om *Iſaac*, *Abram*, *Iacob*, ende ons allen te verloſſen menſch gheworden en aen t'Cruys gheſtorven is, *Anna* weenden over *Tobias*, en meer andere hebben gheweent over de doodt van hun kinderen. Maer

Ma-

Maria heeft gheweent over de doodt van het leven, die t'leven is heeft de doodt aenghenomen voor den menſch. O ſondighe Siel wat belooningh gheeft ghy nu aen uwen Salichmaecker, den welcken voor u gheleden heeft ſoo veel iniurien, ſoo veel pijnen, ſoo veel bloedt vergoten, uyt-gheſpannen op het Cruys, niet anders als een blaes vol ydel ghe-dachten, niet anders als een ſtaet giericheyt, hooverdy, haet, nijdt, oncuysheyt, gulſicheyt en alder-hande ſonden die hem noch dae-ghelijckx cruyſen en verſſe won-den verwecken, ſeght Heer, veer moet van my weſen dat ick u noch eens cruyſen ſou ick maeck een vaſt voor-nemen van u altijdt voortaen te beminnen en te die-nen totter doodt die my verloſt hebt door u doodt, dit ſal weſen

met

met u gratie ende voorſpraeck van *Maria* u Moeder, ende Maeght ende haeren Diſcipel ſtaende onder het Cruys, Amen.

Oratio Lanſpergij. Thren. B. Mariæ præc. 14.

O *Columba manſuetiſsima, ô Domina mæſtiſsima Rogo te per amaritudinem dulciſsimi cordis tui vt amodo de hoc mundo nihil mihi ſapiat, nil me aſſociat, nil alliceat, nil cor meum detineat niſi filius tuus, & hic crucifixus: quò in vera devotione & profunda cordis gratitudine, in amara contritione & viſceroſa compaſsione ſedulo rememorem miſeriam Domini Dei mei, diem amaram, qua eum langior amoris noſtri ſuperavit & vſque ad mortem perduxit: vt amore eius per aſsiduam ab negationem veterem meum & corruptum homi-*

minem, cum omnibus concupiſcentÿs & vitÿs ſuis crucifigam, Amen.

Dat is:

O Alderſachtmoedichſte Duyve, ô droefſte Vrouw? ick bidde u door de bitterheydt van u ſoetſte hert dat my van nu af gheen wereltſche welluſten en ſmaecken, dat my niet en verghefelſchapt, niet aen en lockt, dat mijn hert niet en weerhouwt als uwen Sone die hier voor my op deſe werelt ghecruyſt is: door den welcken ick in een waerachtighe devotie, ende diepe danckbaerheyt des herten, in een bitter berouw ende medelijden ſorghvuldichlijck mach bedencken de miſerie van mijnen Heer ende Godt, dien bitteren dach door den welcken de ſwackheydt van mijn

mijn liefde hem heeft te boven ghegaen, ende totter doodt toe gheleydt heeft: op dat ick om sijn liefde door een ghedurighe verloocheninghe van mijnen ouden ende bedorven mensch, met alle de begheerlijckheden ende sijne fouten mach cruysen.

Oratio Sancti Bernardi, in lam. B. V.

VTinam (virgo dolorum) dolor ille quem tunc passa es, sic nunc inhæreat visceribus meis sicut inhæsit tunc tuus, vtinam die qua assumpta fuisti in cælum, vt in æternum gauderes cum filio tuo, mihi iudicares lachrymas tuas vt per illas cognoscerem, quantum tibi amaritudinis fuerit, cum Iesum dilectum tibi, heu! heu! & parum dilectum mihi clavis in ligno crucifixum, capite inclinato suum exhalare spiritum videres, mihi

ob-

obsecro, lacrymas illas infunde, quas ipsa habuisti, dum stares sub cruce, vt & ego tibi ac filio possim condolere, Amen.

Dat is:

Ghebedt vanden H. Bernardus.

OCh oft (Maeghet van droefheden:) die droefheyt die ghy toen gheleden hebt, soo nu in mijn inghewandt hongh, ghelijck sy toen in u ghewortelt was, och oft ghy op dien dach als ghy ten hemel sijt op-ghenomen op dat ghy inder eeuwicheyt u met uwen Sone sout verblijden, my had inghegheven u tranen, op dat ick daer door sou gekent hebben hoe groot dat u bitterheydt gheweest is als ghy uwen lieven Sone, eylaes, eylaes ende eenichsints

ſints mijnen beminden, die met de naghelen ghecruyſt is aen het houdt, met een neer-gheboogt hooft, ſijnen gheeſt hebt ſien gheven, ick bidde u ſtort in my die tranen die ghy ghehadt hebt als ghy ſtondt onder het Cruys, op dat ick u ende uwen Sone mach trooſten, Amen.

BETRACHTINGH.

WIe kan des duyvels liſt
int minſte deel vergrouwen
Die op het heylich Cruys
ſtelt ſijn oprecht betrouwen
Waer op het heylich Lam
ſijn dierbaer bloet vergoot
En voor ons door ſijn doodt
het hemel-rijck ontſloot,
Die als een druyve tros
wert inde pers ghedronghen
Waer door tot onſe vreught
ſijn aders open-ſpronghen

Een

Een vreught in teghenspoet,
een hope inde doodt
Een soete sielens troost,
een troost in alle noodt.
O mensch als ghy bepeyst
hoe Arm Godt werdt gheboren
Hoe hy heeft voor den mensch
de doodt op t'Cruys verkoren,
Hoe Godts Soon: was aen t'Cruys
een offer voor ons quaet
Die door het Cruys alleen,
verlost heeft Adams saet.
Godt die onnoosel was,
wert vanden mensch gheslaghen
Moest voor den boosen mensch
des menschen boosheyt draghen
En al de droeve pijn,
tormenten ende smert
Heeft sijne Moeder oock
ghedraghen in haer hert,
Ghevoelt de boose handt,
die Son en Maen ded' beven
Als Godt in Annas huys
soo grousaem werdt ghegheven

Ghevoelt de gheeſſelingh,
en ſcherpe doorne croon
Den ſpot, als hy voor t'huys
Pilati *ſtondt ten thoon.*
Ghevoelt den herten ſchock
van t'Cruys in d'aerde ſchieten
De lanci inde ſijd'
en duyſent meer verdrieten
Sy heeft ghevoelt ſijn pijn
tot t'laetſte van ſijn doodt
Een duyſent Martelers,
die trooſt gheeft inden noodt.
Roept dan dees Moeder aen
in allen uwe pijnen
Haer voorſpraeck ſal door Godt
u pijnen doen verdwijnen
Als ghy het quaet ghebreck
van uwe boosheyt haet
En dat u herte meer
op Godt als werelt ſtaet,
T'is waer dat Godt voor ons,
beſpot is en beſpoghen
Ghetrocken met den baert,
beſluymt, begeckt beloghen

Gheblaſen inde oor,
ghenepen en ghewondt,
Nochtans hem meerder pijn
veroorſaeckt eene ſondt,
t'Cieraet der lijdtſaemheyt,
ons levens waere klaerheyt
Het licht der ſuyverheyt,
den wegh, gheloof, en waerheyt
Die heeft voor u ô menſch!
int lijden voorghegaen
Lieft hem dan boven al,
daer hanght u leven aen.

Ruſt in ſijns Moeders ſchoot.

Is ontfanghen in den ſchoot ſijns Moeders. Deſe plaets wordt noch heden ghetoont. Adrich. in deſcript. Ieruſ. n. 255.

Het

HEt onſterffelijck leven, heeft hier de bitter doodt beſuert de fonteyne van blijſchap is hier verandert in een zee van alle droefheyt, ô wat verſchil tuſſchen leven en doodt, tuſſchen de ſoeticheyt en bitterheyt, wie ſal my gheven dat ick met alle ootmoedicheyt tot dat aldergoddelijckxt lichaem voorwaerts gheboogh worde, ick kuſſe inden gheeſt dat ghebenedijdt lichaem, ick kuſſe die alderwaerdichſte handen, die ick met boosheyt van mijn wercken hebbe doorboort, ick kuſſe die ſoete borſt die ick ſoo dickwils door quade liefde ende vuyl ghedachten verſtoort heb, ick kuſſe dien ghebenedijden mondt die ick met ſoo veel ongheſchickte woorden door menichvuldighe onmaticheyt ghequetſt heb, ick

omhelſe de goddelijcke lidtmaeten, die ick door mijn lichaem ontwijdt en misbruyckt heb, ô lieven IESV, ô Godt t'is my leedt, ô bedruckte Moeder *Maria*, overgoten met tranen verweckt my oock tot tranen te ſtorten en dat ick met u dickwils mach ſegghen die ghedenckweerdighe honingh vloeyende Poëſie die den Eerw. Pater Adrianus Poorters onder de Compaignie vanden H. Naem IESVS op dit droef myſterie in een van ſijn boecken heeft uyt de pen laeten vallen luydende aldus op de clacht van *Maria*.

Ach Soon wie heeft u ſoo doorwondt
Hoe blauw, hoe peers is uwen mondt,
V aenſicht bleeck en leveloos
Dat ſchoonder als dē draeghraet bloos!
V hooft claer als den Sonnen glans
Doorboort den wreeden dooren krans,

V sijde vol van louter min
Daer stack de ysre lanci in,
V leden spier wit over al
Sijn roodt van bloet en groen van gal!
Eylaes hoe swaer was uwe smert
Mits door u smert oock berst mijn hert,
Ick heb u doodt op mijnen schoot
En mijnen schoot wordt mijne doodt.

Waer op den Auctheur van dit boeck op eenen anderen sin doch op den selven trant spreckt en antwoort aldus.

Wat siet men hier meer als een wondt
Daer t'bloet noch vers loopt uyt den mondt
En maeckt den Schepper leveloos
Die soeter als een roose bloos,
Nu sonder luyster, sonder glans
t'Hooft is door-boort van t'doorens Crans
Ghesloten ooghen sonder min
Het lichaem heeft veel wonden in,

Maria! *is dit uwen Al?*
Die u soo bitter valt als gal
Gheeft hy u anders niet als smert?
Die ghy ghesooght hebt aen u hert?
Ghy hebt ons leven op den schoot
Nochtans ist leven by u doodt.

Oratio Sancti Bonaventuræ de Compass. Virg.

PRopter planctum acerbi eiulatus, quem profundo pectoris fonte manante abscondere non valebas virgo Castissima, quando in amplexus ruebas examinis Corporis Filij tui de cruce depositi, cuius genas ante nitentes & ora rutilantia mortis conspiciebas perfundi palloribus, ipsumque totum concussum cernebas, lividum concisum vulnere super vulnus, auxiliare nobis, vt nunc sic nostra plangamus facinora, & ex emplastris pœnitentiæ, peccatorum curemus vulnera,

nera, dum corpus nostrum morte deformatur, nostra tunc rutilet anima, candore innocentiæ, quatenus dignissimi frui mellifluis osculis constringamurque amorosis amplexibus, super omnia dulcißimi Filij tui Domini nostri Iesu Christi qui vivit & regnat in sæcula sæculorum Amen.

Ghebedt vanden H. Bonaventura.

DOor den rouw van het bitter ghekerm, die ghy aldersuyverste Maeghet *Maria*! (dringhende als een loopende fonteyn uyt u hert:) niet en hebt konnen verberghen, als ghy halfdoodt, sonder gheest oft leven vielt inde omhelsingh des lichaems van uwen Sone sijnde van het cruys ghedaen, wiens wanghen, (te vooren blinckende van suyverheydt) en wiens mondt blinckende als

goudt, ghy *Maria!* aenschouwde met alle bleeckheydt des doodts vervult, en saeght hem heel doorhackelt, blauw gheslaghen en in stucken ghevilt d'een wondt op d'ander, helpt ons *Maria!* op dat wy ons sonden beweenen, ende dat wy met de plaesters van penitentie ghenesen de wonden van sonden, als ons lichaem door de doodt mismaeckt wordt, dat alsdan onse siel mach blincken, door de suyverheydt van onnooselheyt, soo veer wy weerdich sijn te ghenieten die honingh-vloeyende kuskens, ende bedwonghen mogen worden door de amoreuse onthelsingen om boven al Godt te beminnen, die leeft en regneert inder eeuwicheyt Amen. *Pater noster, Ave Maria.*

De Begravenisse.

Heeft hem in't graf ghelcyt, t'welck uyt eenen steen ghesneden was.
Marci 15.v.46.

Die weten wilt waer troost
In druck te vinden is
Compt hier by t'graf, en oost
Een droef ghesteltenis,
Daer t'leven is verkort
Mishandelt en ghedoodt
Daer Godt begraven wort
Daer wordt ghy toe ghenoodt.
t'Heir leven vanden mensch
Hier uyt de doot verrijst,
De doodt naer onsen wensch
De siel met t'leven spijst:
De deur van t'hemel rijck
Is Christi duyster graf
Sijn neer-ghesoncken lijck
Ons d'eeuwich ruste gaf.
Godts bitter droeve smert
Ontgrendelt en ontsluyt
De sloten van ons hert
Daer nu de hop' springht uyt
Van de verrijsenis
Als t'leven is verby
Niet dat soo vreudigh is
En maeckt den mensch soo bly.

Om dat hy weet dat t'vlees
Noch eens verrijsen sal
Ontwapent vande vrees
Voor eeuwich ongheval,
O mensch! dan noyt vergaert
Int hert veel onghenucht
Die niet als sonden baert
En smettelijck ghesucht
Godt die u soo begaeft
Met vreughden door sijn pijn
In uwe siel begraeft
Soo suldy salich sijn.

Maria Filium Sepulturæ mandat.

SEpeliaris, Domine! in corde meo, ibi & marmor invenies quod quæritur marmor nouū, siquidē in tuis matrisque doloribus petræ scissæ sunt, marmorea sepulchra ad aperta sunt. Et eheu! cor meum nova sua duritie mansit immotum. Da cor illud carneum, quod compunctione scindatur, lachrymis mollia-

liatur, minis cedat, flagellis emendetur. Da mihi cor illud carneum, quod tuo ac matris dolore liquefiat, quod vtriusque amore moriatur Amen.

Maria *beveelt haeren Sone aen t'graf.*

HEer! wordt in mijn hert begraven, daer suldy vindẽ dat den marmer-steen gesocht wort, ende den nieuwen marmer-steen, ist dat de steenen ghescheurt sijn in u ende u s'moeders droefheden, de marmore-steenen graven sijn gheopent. En eylaes! mijn hert is door sijn herticheyt onberoerelijck ghebleven. Gheeft dat hert een vleeselijck hert, op dat het ghescheurt wordt door berouw, dat het door tranen sacht ghemaeckt wordt, dat het voor de dreyghementen wijckt, en dat het door

door de gheeſſels verbetert wort. Gheeft my dat hert van vleeſch, dat door u ende u s'Moeders droefheydt mach ſmelten en dat het door ons ſamen liefde mach ſterven, Amen.

Een ander ghebedt.

O Opper Heer der deughden, ick bidde u grootelijckx dat u ſinguliere deughden gheneſen mijn fouten dat u ootmoedigheydt mijn hooveerdigheydt, u mildtheyt mijn giericheyt, u ſuyverheyt mijn oncuysheyt u liefde mijnen haet, u ſachtmoedicheyt mijn gramſchap, u maeticheydt mijn gulſicheydt, uwen arbeydt mijn traegheyt ende allen u andere volmaecktheden die ſonder weergae ſijn, moghen herſtellen, en remedieren. Ten uyterſten bid-

bidde ick u ô waerachtighen Heer mijnen Godt, ô lief-hebber der ſielen, dat daer ick u goddelijcke Maieſteyt en lieffelijcke goetheydt in vergrampt hebbe ghelieft dat altemael in u heylich graf laten te ſincken ende begraven worden inder eeuwicheydt op dat ick, opſtaende naer mijn doodt altijdt met u mach leven, die voor my in't Cruys hebt gheleeft ende op t'Cruys ſijt gheſtorven, Amen. *Pater noſter, Ave Maria.*

BENEDIC ANIMA MEA DOMINO,
QVI CORONAT TE
IN MISERICORDIA ET MISERATIONIBVS

Vijfdroeve edoch gedenckwaerdighe versuchtinghen op de doodt, cranckheydt vanden mensch, deught, ende sonden.

Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis? Rom. 7.

Dat is:

Wie sal my ongheluckich mensch verlossen van het lichaem des doodts.

BEminde Sielen hier resteert noch een godtvruchtighe bedenckingh op de doodt die wy altemael onderworpen sijn, om door de doodt salich te worden, het lichaem is de woonplaets van het leven en het leven woont in het lichaem vande doodt. O wondersamen voeginghen en vervremdingh

dingh, (a) *Dat ick vrees, wordt van my ombelst, ende dat ick bemin, wordt van my ghevreest, eer dat ick strijdt ghelevert hebbe come ick in vrede, eer dat ick vrede ghениet soo val ick in krackeel en twist.* Dit bestaet altemael in't leven ende doodt vanden mensch, in een bederffelijck lichaem heeft de siel haer leven en hoedanich leven de siel daer in heeft en is niet anders als miserie, lastich verdriet, en teghenspoet, want woont het levē in't lichaem vande doot, soo en kan het leven gheen vreught hebben terwijlen de doodt al te grouwelijck is, dese samen-voegingh is vrempt en van verscheyden aert, wilt de siel dencken op Godts dienst en alle andere deught die haer konnen ten hemel leyden, de quade gheneghentheydt van t'lichaem tot

(a) Hermannus Hugo in pijs desiderijs lib. 3 o.

tot alle ghemack en welluſt, t'ſelve door de menſchelijcke verderfſinghe belet. Soomen gheboren wordt, begintmen ſieck te worden en te ſterven, ons behoefticheyt wordt onderhouden met daghelijckſe medecijnen, die de ververſſinghen ſijn van allen onſe behoefticheden, ſoumen van hongher en dorſt niet ſterven dat de ſpijs en dranck ons niet en onderhielen, nochtans iſt waerachtich dat niet teghenſtaende den natuer onderhouden wordt, hy wordt daghelijckx gekrenckt met veel ſieckten, pijnen en miſerien, en al dat gheſontheyt ghenoempt wordt is ſieckte, alle quellinghen die den menſch onderworpen is worden van hem omhelſt, al iſt dat hy die haet en vreeſt want ſoo hem eenighe quellinghen en onheylen overcomen die en kan hy niet

niet ontvluchten, hy moetse vieren en omhelsen, en dat hy bemindt sal hy altijdt vreesen. T'is seker dat den mensch altijdt gheneghen is tot sonden, van wellusticheyt staet sucht, onrechtveerdicheydt en hooverdy, die hy bemint, en in't eynde van sijn leven vreest om datse de siel ter hellen brenghen en een quade doodt verwecken, de siel heeft ghedurich eenen huys vyandt, dat is het lichaem die de siel menichmael in leet brenght, want als het lichaem in gulsicheydt en andere sonden gheleeft heeft, soo ist den vyandt vande siel, en alsoo ghemackelijck sonder deught in alle wellust verdroncken sijnde sonder oyt ghewapent geweest oft strijdt teghen den duyvel ghelevert te hebben wordt de siel ghescheyden en compt met t'lichaem in vrede

en

en in eeuwigen ſtrijdt met Godt, en ſonder oyt vrede te ghenieten in een ghedurich krakeel. Hoe gheluckich is dan een ſiel die ſonder krakeel van quade gheneghentheyt tot ſonden met een oprecht gheloof uyt het lichaem geſcheyden is, de wel gheſtorvene ſijn meer te pryſen als de levende, om dat ſy uyt de banden van het lichaem verloſt ſijn, en niet meer inde perijckelen van het lichaem beſloten. *Vniverſa vanitas eſt omnis homo.* Den menſch is een alghemeyn ydelheyt. Laet ons dan dit tijdelijck leven verachten en het eeuwich leven beminnen, ſoo ſullen wy alle ydelheydt uyt ons gemoedt ſluyten om tot een goede doodt en ſalich leven te gheraecken den *H. Iob* ſeydt; *Dat den dach verdwijnt inden welcken dat ick gheboren ben*, want wat iſt dat dit le-

ven behaeght als alleen een ydel bobbel die haeſt verdweenen is, als een ydelheyt die vol perijckel is. Heeftmen dan gheen reden de overledene meer te pryſen als de levende, de wijlen ſy van allen deſe perijckelen verloſt ſijn. Tis ghelijck de poëſie u hier ſal aenwijſen:

O Doodt ô bitter doodt
Hoe brenght ghy ons in druck
Iae loſt oock uyt veel noodt
Van werelts ongheluck,
Het leven baert verdriet
En alderhande pijn
Wat is het leven Niet
Een cleyne ſonne-ſchijn,
Het heeft nochtans veel in
Al is het leven kort
t'Loopt boven onſen ſin
Soo t'overwoghen wordt.

Pater noſter, Ave Maria.

Me-

Memento quæso quod sicut lutum feceris me & in pulverem reduces me. Iob 10.

Ick bidde u sijt ghedachtich dat ghy my van slijck ghemaeckt hebt en in assen suldy my veranderen. *Iob* 10.

Den Propheet willende bethoonen de cracht van Godt ende de kranckheyt vanden mensch, (b) *ghelijckt Godt by eenen pot-backer ende den mensch by t'slijck het welck teghen Godt niet doen en kan, ghelijck de pot-aert oock niet en kan doen teghen den pot-backer.* Ghy Heer sijt onsen Vader, en wy maer slijck der aerden, ghy sijt den inventeur en wy u wercken. Ons lichaem sijn vaten die vervult sijn met costelijcke thresooren, dat is den geest naer de ghelijckenis van Godt. O

(b) Hugo Card. in hunc locum in pijs de: fid. lib. 1.

O Christene Siel considereert nu eensde kranckheyt van het vlees, dat in assen sal veranderen *in cinerem revertetur*, Wie suldy dã lief-hebben, wie suldy dan soecken, beminnen en vreesen, als die u ghemaeckt heeft van slijm der aerde, en in aerde u sal doen veranderen, *& in cinerem revertetur* Godt alleen weet ons ghedachten, hoe wy ghevallen sijn, hoe wy sullen opstaen, wat ons overcomen sal t'sy ongheluck oft gheluck, rijckdom oft armoede, qualijckvaert oft welvaert, verdoemenis oft salicheydt wy sijn weecker als een blom en sprocker als een glas, slijck der aerde en in slijck sullen wy vergaen, *in cinerem revertemur*, kent dan u selven ô mensch, ghy en sijt niet als een vat van aerde daer den gheest in leeft die ons Godt heeft ingheblasen, en kan we-

wederom daer uyt doen gaen als t'hem belieft, tracht dan ghedurichlijck naer dien Hemelſchen Schepper die d'eeuwige vreught is, maeckt dat de verganckelijcke dinghen u niet en verblinden oft en verderven, want wy ſijn kranck en verworpen ſtof, ende ſullen in ſtof vergaen, *in cinerem revertemur*, den menſch is nochtans een goddelijck werck, want Godt heeft daer in een onſterffelijcke ſiel gheſtelt, t'is altemael door d'inſpiratie van Godt voorts-ghebracht en daerom moeten wy leeren ſterven om te leven wy ſijn ſtof der aerde *& in cinerem revertemur*. Leert! ô menſch! die groot in u wapenen ſijt die hooveerdich gheleert, rijck en machtich ſijt dat de aerde daer ghy van ghemaeckt ſijt, u ſeer cleyn thoont, maer de deught maeckt u glorieus naer

de

de doodt, u gheloof maeckt u ſalich, wat iſſer dan coſtelijcker als den menſch, ter wijlen hy het afbelt van Godt is ſtof der aerden, *& in cinerem revertetur.* Leert O menſch! als u Godt begaeft heeft met alle contentement des werelts, t'ſy met een goet gheruſt leven, ſonder ſorgh, met een aenghenaem bedghenoot, die jonck en ſterck is, gheſondt en wel te pas, met friſſe kinderen, daer ghy u jeught naer uwen wenſch en vermaeck in ſiet ſpelen, nochtans als 't Godt belieft t'is haeſt verkeert, wy en ſijn maer ſtof met den geeſt Godts beſielt, die als 't hem belieft door de doodt daer uyt ſcheydt, ghedenckt dat ghy ſlijck ſijt en ſult in aſſen vergaen, *in cinerem reverteris.*

EElheyt, ſchoonheyt, ende vroomheyt
Daer de menſchen ſoo op ſtaen

En besonder op gheleertheyt
'T moet al in het graf vergaen,
S'werelts eer en hooghen lof
Rijckdom, wellust ende pracht
'T wort tot asschen drooghe stof
En tot niet een sier ghebracht,
Niet en draeght den mensch in't graf
Als een planck en lijnen cleet
Die op't lest oock vallen af
Als 't ghewormt het lichaem eet,
Niet en volghter achter 't lijck
Dan de deught, die altijt leeft
Deught verwinnet hemelrijck
Ende siel het leven gheeft.

Pater noster, Ave Maria.

Miserere mei Domine quoniam infirmus sum, sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Psalm. 6.

Dat is.

Ontfermt u mijnder Heere! want ick ben kranck, gheneest my Heere! want alle mijn beenderen sijn heel ontstelt. den 6. Psalm.

(c) *Die sieck is snackt naer den medecijn, die blindt is , haeckt naer het licht , ende die doodt is, verhoopt het leven.* Wie is den eenighen en besten medecijn , het waerachtich licht en eeuwich leven als Godt onsen Schepper en Salichmaeckker die voor ons de doodt ghestorven , en vande doodt verresen is, loopt naer dese fonteyn der bermhertigheyt als ghy sieck, blindt en door de sonden sonder leven sijt, daer suldy ghelaeft, verlicht , en verweckt worden uyt den slaep vande doodt, want die in sonden leeft, is sonder leven , en vol doodelijcke cranckheyt. Seght dickwils, *Sana me Domine & sanabor , Saluum me fac & Saluus ero.* Maeckt my Heere ! ghesondt en ick sal ghesont worden, maeckt my wel varende ende ick sal wel vaeren,

(c) August. solioq. Cap. 2.

(d) *Den Heere heeft alle medecijnen voor den mensch gheschaepen die bequaem sijn voor alle verdervinghen des lichaems, ende die ghesondt te maken. Singula solatia singulis malis obuiantia preparasti quoniam es misericors & miserator Domine, Miserere mei Domine, Miserere mei Deus.* Heere gy sijt bermhertich, ontfermt u mijnder ghy sijt den medecijn, ick ben cranck, ghy sijt bermhertich, ick ben miserabel, gy sijt het licht, en ick ben blindt, soo veel sonden als ick heb, soo veel cranckheden. Bereydt my Heere sulcken medecijnen daer mijn wonden en cranckheden door ghenesen worden, groot sijn ons sonden; noch grooter den medecijn. *Qui Sanat, omnes languores Mortalium*, die alle kranckheden vande menschen gheneest, ist dat wy willen ghenesen

(d) August. folio 7. Cap. 20.

ſen ſijn *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum. S. Iob.* 13. Waerom verberghde ghy u aenſicht ende meyndt dat ick uwen vyandt ben. O Chriſtene ſiele Godt verberght ſijn glorie voor de ſondaers ſoo lanck tot dat ſy door berouw van hen ſonden ende door een goede doodt de glorie, doen verſcheynen, (*e*) hy verberght dien coſtelijcken-ſchat van het eeuwich leven, op dat hy te grooter liefde inden menſch (die hem ſoecken) ſoude verwecken, hy weygert die te gheven, om dat hy die aen den menſch ſou leeren vraghen. *O bona abſconſio, qua efficitur perfectio. O goede verberghinghe door de welcke de volmaecktheyt wordt voortghebrocht, hy ghelaet hem den vrager niet te hooren op dat hy den menſch ſou*

 doen

(e) B. Anſelmi medit: Cap. 5.

doen volherden. Wie en sou dan niet willen soecken om dien verborghen-schat te vinden, wie en sou niet wenschen om die te sien, wie en sou niet hopen om die te crijghen, wie en sou niet sterven om eeuwich te leven seght dan o Mensch, ick en wil niet leven oft ick wil eerst sterven, ick wil sterven op dat ick dien grooten en oneyndeloosen-schat mach aenschouwen, ick veracht het leven op dat ick eeuwich leve, het welck wy door de deught en een goedt leven sullen becomen, *Pater noster Ave Maria.*

Vide Humilitatem meam & Laborem meum & dimitte vniuersa delicta mea. Psalm. 24.

Dat is

Siet mijn ootmoedigheyt ende arbeydt wilt mijn misdaden vergheven. *Psalm.* 24.

D'af-

D'afworpingh der menschen kranckheyt baert veel deught en salicheyt, en in teghendeel die vande sonde over-wonnen wordt is den alderworpelijckstē mensch onder de verworpene oft verstootene sondaers, ghelijck een slaef vanden torck ghevangen sijnde, is miserabel, soo is den mensch die in sonden leeft. (f) *Qui peccat seruus est peccati*, die sondicht is de slave vande sonde, (g) *de Werelt en al datter inde Werelt is, en can niet anders verstaen worden als een dul-huys van slaverny*, want oft wy in deught leven oft dat wy in sonden leven wy en connen op dese wereltvan gheen slavernye verlost worden als door de doodt, wy sijn alle slavernye, soo inde deught als sonde onderworpen. Kiesen wy de sla-

(f) Evang: salvat: (g) Herm. hugo in. desid. Cap. 4.

vernye vande deught soo sullen wy naermaels ghenieten de eeuwighe rust;en beminnen wy de slavernye vande sonde,soo sullen wy de rust naermaels verliesen, en van een tijdelijcke slaverny vallen inde eeuwighe slaverny van onrust. Den Verlosser van dese slaverny , ende den Al-ghever Godt seyt in sijn Evangelie, *Omnis qui peccat servus est peccati.* Al die sondicht,is de slave vande sonde, met de slavernye van waecken,vasten, bidden, verstervinghe in alle sinnelijckheyt , ghehoorsaemheyt, ootmoedigheyt, discipline , penitentie van haeyre kleederen te draeghen , aelmoessen te gheven , en hondert-duysent andere goede wercken die het lichaem swaer en de siel licht vallen , is den hemel te winnen, en is een slaverny ter eeren Godts,

Godts, ter contrarien, met de ſlavernye van gulſicheydt, ſorghvuldighe, giericheyt, oncuysheyt, gramſchap, haet en nijdt en duyſent verſcheyde ſonden die het lichaem licht en de ſiel ſwaer vallen, is de hel te winnen, en is een ſlaverny ter eeren vanden duyvel. En ter wijlen wy op deſe werelt moeten in ſlavernye leven, iſt dan niet beter te kieſen de ſlavernye van de deught als het quaet. Godt ſelver ſeyt, *A iuventute mea in laboribus*, van mijn jonckheyt af heb ick ghearbeydt. Wie en ſal dien opperſten Heer, dien goedertieren Salichmaecker, inde ſlavernye van lijden en miſerie niet naervolghen, en verſtootende de ſlavernye van ſonden niet beminnen. Iſt dat ghy devote ſiel ghenegen ſijt tot de deught van ter eeren Godts en ſijn Heylighen te va-

vasten, en laet de gulsicheyt t'selve niet beletten, als ghy ter eeren Godts wilt waken en bidden, en laet den slaep-lust van traegheyt u niet becoren, als ghy ter eeren Godts soeckt een aelmoes te doen, en laet d'onrechtveerdicheyt u niet verleyen, als ghy ter eeren Godts tracht goede wercken van bermherticheyt te doen Godts dienst te besoecken en Godts woorr te hooren en laet u door de lichtveerdicheyt en wellust des werelts niet overwinnen: soo suldy die sonden ontgaen en door de deughden eeuwich salich sijn. *Pater noster, Ave Maria.*

D O M
Sepelture van Ioff.
ELISABETH SMITS
Sterft den 20 Iuny A°. 1662.
Requiescat in Pace.

LYCK-DICHT OVER DE DOODT VAN Iof. ELISABETH SMITS HUYSVROV VAN Mr. CORNELIS DE BIE

Autheur van ditwerck:de welcke, door een onverwacht ongheluck gestorvẽ is binnẽ de stadt Aerschot den XX. Iuny ende begraven inde Colligiale kerke van Sinte. Gommaer tot Lyer den XXII. ditto 1662.

Per Mortem & resurectionem Christi speramus Vitam æternam.

D. O. M.

WIe sal dit doncker graf
tot geen medooghen trecken
Besonder die bedenckt,
hoe d'aerd : compt overdecken

Een

Een Lichaem, daer te voor
soo deughtsaem siel in waer
Gescheyden door den tijdt
van twee en dertich Iaer,
Een siel godt vreesende,
oÿtmoedich en verduldich
Die heeft voldaen t'gen : wy
den hemel noch sijn schuldich.
Is V den naem ontkent
en vraeght den leser wie :
T'was SMITS *die achter liet*
vier kinders by DE BIE.
Als sy godts Moeder had besocht
naer lanck verlanghen
(De waerheyt van t'geloof
in siel en geest ontfanghen)
Tot Scherpenbergh, *soo brocht*
den bergh haer inden noodt
Door t'vallen vande kair,
den val was haere doodt,
Een doodt waer in sy socht
het leven te beerven
Dat niemant crijghen kan
als door een salich sterven :

Haer leijdtsman was de deught,
want in een deughdlich werck
Gaf sy de siel aen godt
en t'lichaem aende kerck.
Sy droegh niet me: als deught,
en liet den man in suchten
Als hy het weerlicht van
sijn liefde soo sach vluchten,
Die aen DE BIE *in plaets*
van SMITSE *soeticheydt*
Liet achter druck en rouw
vol droeve bitterheyt:
Die hy eens volgen sal
met hop' van d'eeuwich leven,
Wilt leser ! dan de rust
aen dees twee sielen geven,
Wanneer de werelt door
het vier eens sal vergaen,
Dan hopen sy noch eens
te saemen op te staen.

Bidt voor de sielen.

Corte bedenckinghe op de Doot ende het Oordeel.

Non intres in judicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens, Psalm: 142.

Dat is

En compt niet te recht met uwen dienaer, want al die leeft en sal in u aẽschouwingh niet rechtveerdich gemaeckt wordẽ. Ps. 142

WIe isser die niet en schroomt en int ghemoet beroert en wordt als hy gaet bedencken de sekerheyt van eens te moeten verschijnen voor den rechterstoel Godts (*h*) daer godt over onse wercken is Rechter en getuygen, getuygen en Rechter die geenen sondaer en can vluchten, want alle onse wercken sijn voor ooghen ontdeckt. jae gelijck de missdadighe moeten met ghebonden handen

(*h*) Ambr. in orat: in desid. Cap. 10.

handen uyt dē kercker verschijnē voor het recht, soo sullen alle de sielen, (uyt den kercker van dese werelt verhuyst sijnde) met verscheyden ketenen der sonden verthooght worden voor dat rechtveerdich oordeel godts, daer allē de boecken der conscientien sullen gheopent wesen. *Horrendum est (ait apostolus) incidere in manus dei viventis:* tis schroomelijck seytden Apostel te vallen inde handen van den levenden Godt. Laet ons dan segghen beminde sielen, ter wijlen dat het tijdt is, en eer wy uyt dese werelt verhuysen. O bermhertich Heer, en wilt tegen my mijn sonden niet aen teeckenen op dat gy daer mede met uwen dienaer oft dienaeresse naer dit leven ten oordeel verschijnt, *sed secundum multitudinen miserationum tuarū dele iniquitatem meam,* maer wilt naer

de menichte van u bermhertic-heden, mijn boosheyt uyt-wassen. *Deus tu scis insipientiam meam & delicta mea â te non sunt obscondita:* Psalm. 68. O Godt ghy kent mijn sottigheyt, ende mijn fauten en sijn voor u niet verborghen. Mijn hoorverdy, gulsicheyt, oncuysheyt gramschap en andere sonden, sijn op d'waes-heyt ghefondeert want alle sonden gheschieden door d'waesheyt; waerom wil ick dan my in mijn sonden volherden, ende my daer in verheughen aenghesien niet dan te seker en is dat ick daernaer sal moeten rekeninghe gheven, blijf ick in sonden soo sal my de gratie Godts af-vallen ende de deught sal my verlaten *Cor meum conturbatum est & dereliquit me virtus mea & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum*, Mijn hert is

ont-

ontſtelr, ende de deught en het licht mijnder ooghen hebben my verlaten en ick ben ſonder licht. Voor-waer die in ſonden valt, wordt by Godt voor d'waes en ſot gheacht, om dat hy ſijn licht der ooghen verlieſt ende de deught van voorſichtigheyt verlaet. *Non eſt ſanitas in Carme mea à facie inſipientiæ meæ*, daer en is gheen gheſontheyt in mijn vlees van d'aenſchijn mijnder d'waesheyt, die de vreeſe Godts niet en hebben, worden voor geen wijſe menſchen gheacht, en die deſe wijsheyt der vreeſe Godts niet en heeft, is ſot. *Si iniquitates obſervaueris, Domine Domine quis ſuſtinebit.* Iſt dat ghy de boosheden gaede ſlaet Heere, Heere wie ſal t'verdraghen.

O Heere! wilt my de gratie gheven dat ick door oprecht berouw mijn ſonden mach uytwiſſchen

vvisschen op dat sy naermaels in het boeck van u gedachtenis niet open en staen, vvant soo ick daer in sterve soo gaen ick verloren, ick hope dat ick die sal verlaten en met oprecht berou, eer ick sterve, verlaten hebben, ghelijck vvy menschen op dese werelt moeten verlaten alle tijdelijcke wellusten, en rijckdom: laet my daer oock laeten mijn sonden, datse de siel niet en boyen en ghe-ketent brenghen voor u heylich aenschijn, en doen vervvorpen in't eeuvvich vier (i) het hout datmen op dese vverelt plandt, blijft inde werelt, het huys datmen inde werelt bouwt blijft inde werelt, maer den planter en den bouwer moeten 't al verlaten, niet anders mede draghende als sijn deugh-

(i) Chrys. hom. 55. ad pop. antioc: in desid. Cap 2.

deughden oft ſonden. Den wijſen *Salomon* placht te ſegghen, *Ædificaui mihi Domos, plantaui hortos & viridaria vineas, natatorias aquarum vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Ick heb voor my huyſen gebouwt: hoven wijngaerden en luſtighe groen plaetſen gheplandt, viſch vyuers, en ſwem baden ghegraven tis altemael nochtans maer ydelheydt der ydelheden. En alsmen 't wel inſiet ſoo moeten wy ghelooven en bekennen dat het maer ydelheydt en is behalven Godt te beminnen, *Averte igitur oculos meos ne videam vanitates. Pſalm.* 118. Al iſt nochtans dat alle creaturen d'ydelheyt onderworpen ſijn, ſoo wilt Heer! mijn ooghen daer af keeren op dat ick die niet en ſien en daer in verdrincke, die inden wegh van Godt is, en ſiet gheen ydelheydt.

Laet

Laet ons dan Godt beminnen die den rechten wegh ende waerheyt is, ſietmen eenighe ghenuchten des werelts t'is ydelheydt, maer ſietmen den ghecruyſten IESU die alle ydelheydt door ſijn doodt overwonnen heeft, ſoo ſietmen den wegh van ſijn ſalicheyt, *Multa fecit Dominus mirabilia, nempe miracula*, Godt heeft ſoo veel wonder wercken ghedaen ghelijck mirakelen en andere dinghen. Slaet daer u ooghen op Chriſtene ſiel! ſy ſullen gheen ydelheyt wenſchen te ſien, en ſy ſullen ons leeren ſalich worden, ons die ſijn wercken ſijn en ſal hy niet verſtooten, ſeght: *Opera manuum tuarum Domine ne deſpicias, audivi vocem de cælo dicentem mihi, beati mortui qui in Domino moriuntur*, ſalich ſijn die doode die inden Heere ſterven, ghelijckmen ghelooven moet

moet, want die met berouw der ſonden, met een oprechte hope, gheloof ende liefde inden Heere ſterft ſal door den Heer eeuwich levẽ, ſeght dã Chriſtene ſiel, *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Mijn ſiel heeft dorſt gehadt naer den ſtercken levenden Godt, wanneer ſal ick comen ende verſchijnen voor het aenſicht Godts, wie iſſer vande menſchen die niet en dorſt naer het eeuwich leven? (*k*) *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miſerijs, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra & nunquam in eodem ſtatu permanet.* Eenen menſch gheboren vande vrou is vervult met veel miſerien, die ghelijck een blom vergaet, verdwijnt; en vlucht ghelijck een ſcha-

(*k*) Iob 14.

ſchaduwe , die noyt op de ſelve plaets en blijft. Wy en ſijn maer ſchaduwen op de werelt, die moeten verdwijnen en vergaen, *Paucitas dierum finietur brevi*, den kleynen tijt ſal haeſt eyndighen , waer ſal den menſch dan blijven , (*l*) *In terra tenebroſa, ubi umbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*, inde doncker aerde, daer de ſchaduw vande doodt ende gheen oorden en is , maer daer d'eeuwighe verſchricktheyt in woont. Seght dan ô Chriſtene ſiel , als de ſiel uyt den menſch gheſcheyden is , ende dat het lichaem inde aerde begraven leydt ruſt in vrede *requieſcat in pace. Libera eam Domine de morte æterna in die illa tremenda, quando cæli movendi ſunt & terra.* Verloſt haer Heer van d'eeuwighe doodt , in dien vree-

(*l*) Iob 10.

vreeselijcken dach, als de hemelen ende de aerde sullen beroert worden, als ghy de werelt door het vier sult vernietighen, *Dies illa dies iræ calamitatis & miseriæ, dies magna & amara valde*, dien dach van gramschap, droefheyt ende miserie, dien grooten en seer bitteren dach, gheeft aende siel rust en vrede, *requiescat in pace*, als den mensch ô Heer! u gheboden heeft onderhouden, gheen de minste eer oft ydelheydt ghesocht, den haet en nijdt behaet, gheen onrechtveerdich goet ghevraeght, Clapperny veracht, de lichtveerdicheyt vertreden en met berouw en liefde ghestorven, *requiescat in pace*. Alle onghelucken ghewillich verdraeghen, met sijn fortuyn te vreden gheweest, sijnen wil aen den wille Godts verbonden, op de werelt alle cruycen ghe-

ghewillich verdraghen en om ſalicheyt wenſchende, inden Heere gheſtorven, *requieſcat in pace*, den Heer ghevreeſt en bemindt, het quaet beriſpt en ghecorrigeert, in goede exempels den even-naeſten voorghegaen, ſijn kinders ghecaſtijdt, en de deught daer in gheplandt en alle volmaecktheyt der deughden ghehadt, en naer d'eeuwich leven verlanght hebbende gheſtorven, *requieſcat in pace*, wie iſſer ſoo dom van verſtandt en kranck van ghemoet, die alſoo ſiende ſijnen beſten vrindt uyt deſe bedruckte werelt ſcheyden, ſich niet en ſal verheughen in plaets van droef te ſijn, ſich niet en ſal ghetrooſten, in plaets van weenen, ſich niet en ſal verblijden, in plaets van ſuchten, al iſt dat den natuer van man of vrou in hun echtſcheydingh ſijn ſelven

door al te grooten droefheyt menichmael is krenckende, d'welck Godt mishaeght daer en geschiet niet of t'is den wille Godts, wy sijn versekert te moeten sterven in die weth sijn wy gheboren, en naer die weth moeten wy leven om wel te sterven, (m) *Dominus custodit advenas pupillum & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet.* Den Heer beschermpt altijdt de vremdelinghen, weduwen en weesen sal hy voorstaen en ghetroosten, en in teghendeel de wegen der sondaers verderven. Wat reden heeft dan den lanckxt levenden van een gescheyden houwelijck te klaghen en klaghende te singhen.

(*m*) Psalm: 145.

LYCK-GHESANGH OVER DE MINNELYCKE ECHTSCHEYDINGH DES AVCTHEVRS.

Stemme : Ick prees wel eer de ſtille eenſaemheden &c.

O Afgeſcheyden trooſt van mijn droef leven
Hoe koſt ghy ſoo begheven, die u hiel
Ghelijck ſijn eyghen ſiel ,
Eylaes; de liefde roept ghedurich wraeck,
Om dat haer ſoet vermaeck
Is als een ſchaduw' door de doodt verdwenen
En baert veel ſtenen
Die ick ſtadich ſmaeck.

2.

De bitter clachtē mijn heel ieught verſlenſchen
Wat kan ick anders wenſchen, als den druck
In ſoo een ongheluck ,
De eenſaem plaetſen, daermen tranen ſtort
Daer ſucht ghevoeſtert wordt
Doen ſmilten en verſwacken mijn vermoghen
t'Gheween der ooghen
Al mijn kracht verdort.

3.

Den roem, de faem en d'eere van mijn jaren
Sijn als den roock vervaren en verby
Ghelijck een zee ghety,
De liefde daer ick vast op steunen mocht
Is treurich omghebrocht
En aest mijn hert met droeve jammer quaelen
Die nederdaelen
In mijn levens tocht.

4.

Geen vreught, genucht, plaisier oft aertse saken
En konnen my vermaecken, als den rouw
Door't scheyden van de trouw,
En laes! nochtans wat dat ick sucht oft steen
Ick vind' my Stets alleen,
De doodt is blindt, en doof en sonder ooren
Om niet te hooren
Mijn clachtich ghew een.

5.

Ach wat een hert-pijn compt mijn sinnen plagen
Wie sal ick nu gaen klagen, mijnen noodt
Eylaes! den troost is doodt,
Die my soo lanck blyhertich heeft gemaeckt
Is in het graf gheraeckt
en laet my stadich inde droefheyt woelen
Wie can t'best voelen
Als die t'lijden smaeckt.

6.

Wat wil ick my hier in noch lanck ontstellen
Ick weet dat my geen quellen, helpen kan
Daer sijn veel proeven van,
Het gen' dat metter tijdt is uytgeleeft
Ende gheen wesen heeft
Kan al mijn wenschen nievers in verlusten
Hoe veel onrusten
Dat haer doodt my geeft.

7.

Adieu, k'en wil mijn leven niet verbind'ren
Soo lanck noch in mijn kind'ren u gelaet
En jeught t'aenschouwen staet,
De deughden die g' in t'leven hebt gedaen
En sullen noyt vergaen,
Maer voor u siel den Hemel eeuwich erven
De vreught verwerven
En voor loon ontfaen.

8.

O Heer! ick wensch de siel dan rust in vreden
En dat s' in eeuwicheden en altijt
Met u mach sijn verblijdt
En als mijn levens draet is afgesneen
Bewaert my van geween
Druck lijden en een eeuwigh ongenoegen
Wilt dan weer voegen
Vrouw en man by een.

Waerheyt baert nijdt.

AD EUNDEM

AVCTHOREM

Super obitu ſubitaneo uxoris ſuæ quæ ad pedem montis Acuti (Cadente Curru) cecidit: vnde paucis poſt diebus obivit.

Requieſcat in pace.

ILlo ſcripta loco tibi conſolatio præſens
Mittitur, vnde tuus cœperat eſſe dolor.
Siccine Pierides *illum lenire nequibunt*
Quas tua tam placido cura labore colit!
Quique per has alijs ſolitus præſcribere luctum
Ipſe poœta tuum, iam cohibere nequis.
Eheu! dum triſti caſu vitæ excidit vxor
Dimidium certè, ſuſtulit ille tui.
Idque loco tali, qui cunctis mitis habetur
Aſper erat ille tibi, nomine, reque fuit,
Aſper erat collis piætas quo te tua nuper
Cum ſocia traxit coniuge, cumque tuis.
Iam collem attigeras, mens cælis ecce propinquat
Paſta Deo, currus labitur, aſtra petit.
An tibi tam fælix lapſus ſit cauſa doloris?
Non potuit curru nobiliore vehi,

Scilicet hunc pietas Cælo matura, fideſque
Et vitæ meritum, diues in aſtra levant.
Quin fugis ergo dolor? quin gaudia pectora toto
Concipis, hanc ſimili tramite perge ſequi
Teque tuis Medice inſtaura doctiſsime ſcriptis
Quæque doces alios, his tua corda leva.

Aſpri Colle à Reverendo Domino

Patre Petro van Weert Præbytero Oratorij.

TOT

TOT DEN AVCTHEVR M. CORNELIS DE BIE.

Dient aen u dit weynich schrijven
Om u int ghemoet te stijven,
En te segghen met der daet,
Hoe't seer dickwils qualijck gaet:
Alsmen droef is boven maten;
Want gheen tranen konnen baten
Als om uyt een ongheluck
Noch te baren swaerder druck.
Soo gheen droefheyt dan kan helpen,
Wilt naer staet u tranen stelpen.
'k Bid u selven doch bewaert
En u voor u kinders spaert.
G'hebt een waerde vrouw verloren,
Die uyt duysent uytverkoren,
Was begaeft met alle deught:
Die nu leeft in alle vreught.
Ghy weet ider moet eens sterven
En daer naer sijn eeuwe erven

D'een

D'een in huyse, d'een op straet
D'eene vroegh en d'ander laet.
Waerom wilt ghy als de dieven
V van uwen lof ontrieven?
V sy lof, en prys, en eer,
Door dit boeck, soo, wijsen leer,
Daer ghy ons me leert wel sterven
Laet my dan by u verwerven
Staticheyt in u ghemoet:
'k Bid u siet eens wat ghy doet.
Als ghy breeckt u droeve driften
Ghy gheeft cracht aen uwe schriften
Want het ghene dat ghy leert
Door u leven wort vereert.
Daerom stelt u met goe reden
Naer Godts wille, wel te vreden,
En laet vloeden voort u pen
Waer me segghe dat ick ben.

U L. Dienaer die Godt bewaert

Petrus van Weert Priester van het Oratorie tot Scherpenheuvel.

CORT REGISTER
OFT
BLADT-WYSER.

Van alle de Godtvruchtighe aenmerckinghen oft Consideratien hier inbegrepen.

Vyt

VVaerheyt baert Nijdt.

APPROBATIE.

D*Esen boeck genaemt*, (d'Omghekeerde Maet der Liefde inde Maet der droefheyt,) *mach int licht ende in druck komen tot stichtinge ende devotie der goede ende Godtvruchtige Catholijcken. Datum Antverpiæ den* 14. *October* 1662.

IOANNES DE CAPVA *Canon. Cath. Ecclesiæ Antv. Lib. Censor.*

Consent vanden Hove.

SYne Maieteyts Raede gheordine
in Brabant heeft gheconsenteert e
gepermitteert aen CORNELIS WOO
Boeck-drucker binnen Antwerpen
drucken het Boexken gheintitule
d'Omgekeerde Maet der Liefde inde Maet
droefheyt, vol troostelijcke bedenckingh
vande minnelijcke Echtscheydingh
verciert met schoone Godtvruchtig
Ghebeden uyt d'Out-Vaders ende a
dere Autheurs, seer dienstich ende pro
telijck voor alle devote zielen, door
de Bie Notaris tot Lier. Verbiedende a
andere Boeck-druckers oft Boeck-v
coopers t'selve in neghen toekomen
iaeren nae te drucken ofte te contrefe
ten op pene in de opene brieven daer v
sijnde. Aldus ghedaen in Brussselen d
21. October 1662.

Onderteeckent

LOYENS.